

Årsberetning2023

Verdal kommune

1.1: Årsberetning

Kapitlet **årsberetning** dekker innholdet som kreves av årsberetning etter [Kommuneloven § 14-7](#). Kapitlet er inndelt etter lovbestemmelsen slik at hver del av lovbestemmelsen svares ut. De viktigste konklusjonene fra evalueringen er videreført i kapitlet læringspunkter. Kapitlet læringspunkter er broen over til arbeidet med neste økonomiplan.

Kravet til analysen fremgår i hovedsak av bokstav a til c i lovkravet. Bokstavene d til f er formelle krav til opplysninger som skal gis.

1.1.1: Bedømme status og utvikling (§14-7 a)

Dette underkapitlet dekker § 14-7 a)

§ 14-7 a) forhold som er viktige for å bedømme den økonomiske utviklingen og stillingen, og om den økonomiske utviklingen og stillingen ivaretar den økonomiske handleevnen over tid.

Regnskapsresultatet 2023

Pressemelding februar 2023

Verdal kommune har avlagt regnskap 2023 med et regnskapsmessig resultat som er bedre enn budsjettet. Regnskapet viser et netto driftsresultat (driftsmargin) på 510.000 kr. Kommunens inntekter og utgifter er tett i underkant av 1,5 milliarder kroner.

Det har gjennom året vært rapportert en forventning om et resultat omtrent i balanse. Det er underveis i året også rapportert om stort og økende merforbruk i deler av tjenestene. Det endelige regnskapet viser et relativt stort merforbruk i tjenestene. Når regnskapet likevel ender med tilnærmet nullresultat, så skyldes det teknisk tilbakeføring av deler av pensjonsutgiftene (inntektsført premieavvik), innsparinger i renteutgifter og merinntekter.

I mai 2023 fikk kommunene varsel om merinntekter fra skatt og et økt rammetilskudd som skulle dekke opp for høy lønns- og prisvekst i kommunene. Ut over dette har det kun vært en mindre vekst i skatteinntekter og rammetilskudd. Den normale skatteveksten i 2023 står i sterk kontrast til den ekstraordinære høye skatteveksten de siste 3 årene. Veksten i skatt og rammetilskuddet har stor betydning for regnskapet fordi den utgjør nesten 70% av kommunale inntekter. For de andre kommunale inntektene har det vært vekst i inntekter for bosetting av flyktninger, tilskudd og ulike refusjoner.

På utgiftssiden er det i stor grad vekst i lønnsutgifter som trekker ned regnskapsresultatet. Det er for tidlig å si noe sikkert om dette kan henføres til lønnsutvikling eller at årsverk har vært høyere enn budsjettet. I årsberetningen vil kommunedirektøren se nærmere på dette opp imot utvikling i behov for kommunale tjenester i løpet av året.

«Vi er tilfredse med at regnskapet viser et resultat som er bedre enn budsjettet, og at bruken av disposisjonsfond ble mindre enn budsjettet. Regnskapsresultatet er svakere enn kommunens måltall

for bærekraftig driftsmargin, men kommunen beholder samtidig økonomisk handlingsrom i de kommende år», sier kommunedirektør Geir Olav Jensen. Disposisjonsfondet reduseres fra 165 mill kr til 157 mill kr. Det var budsjettert med en nedgang i disposisjonsfondet på 23,6 mill kr, men regnskapet gir rom for at fondsbruken kan reduseres til 7,7 mill kr. Disposisjonsfondet er dermed fortsatt på over 10% av inntektene. Det oppfyller kommunens måltall for fondsreserve.

Den store økonomiske utfordringen for Verdal kommune er gjeldsnivået. Kommunens langsiktige gjeld er 2,28 milliarder kr mot tilsvarende 2,1 milliarder kr i 2022. Pensjonsforpliktelse er da holdt utenfor, fordi pensjonsforpliktelsen balanseres med omtrent tilsvarende oppsparte pensjonsmidler. Gjeldsgraden måler gjeld opp mot kommunens inntekter. Gjeldsgraden for 2023 er 155% mot tilsvarende 153% for 2022. Gjeldsgraden øker mindre enn planlagt. Dette kan forklares med forsinkelser i investeringer og ekstra avdragsbetaling på lån. Kommunen har fortsatt en høyere gjeldsgrad enn måltallet og slik vil det trolig være i mange år fremover.

Regnskapstallene for drift av tjenester viser at deler av tjenestene ikke drives innenfor vedtatte budsjettammer. Dette er ikke bærekraftig, og kommunen må fortsette arbeidet med å tilpasse driften av tjenestene til forventet inntekt i de kommende år.

Det kommer en grundigere vurdering av regnskapet i årsberetningen.

Viktige momenter for å tolke regnskapet

Verdal kommune endte i 2023 med et netto driftsresultat på 510.000 kroner. Dette er et svak driftsmarginsom ikke er bærekraftig sett opp mot kommunens måltall på 2% av samlede driftsinntekter. Resultatet er slik sett et varsel om behov for omstilling og effektivisering. Situasjonen for frie reserver er noe bedre. Kommunens disposisjonsfond ved årsskiftet er redusert fra året før, men er fortsatt på 157 mill mot tilsvarende 165 mill kr ved forrige årsskifte. Reduksjonen er lavere enn budsjettert og kommunen har således større økonomiske kortsiktig handlingsrom enn det som var planlagt. Dette går også fram av regnskapsoversikt samlet budsjettavvik (§ 5-9 oversikt) at budsjettavviket i driftsregnskapet er positivt med 17,6 mill kr. Altså regnskapet er 17,6 mill kr bedre enn budsjettert. Det må tas med i vurderingen at kapasitetsutfordringer og forsinkelser i investeringer har gitt lavere driftsutgifter og lavere renteutgifter enn det som var planlagt. Regnskapsresultatet er dermed kunstig positivt sett opp mot det som var oppdraget for 2023. Det som er ugjort i 2023 vil i større eller mindre grad komme som en økonomisk utfordring i de neste årene, ved at planlagt aktivitet i 2023 medfører rebevilgninger i 2024. Som en konesevens at utsettelse i investeringer er også gjeldsveksten i 2023 lavere enn det som lå i økonomiplanen. Dette er bare en forskyvning til senere år, men det har gitt et lite for at en større del av gammel gjeld er betalt ned. Det høye gjeldsnivået er en økonomisk risiko for kommunen. Samtidig er det slik at kommunene har en relativt høy andel rentesikring. Dette er rentesikring til lavere rentenivå enn det som gjelder ved årsskiftet 2023, men største delen av disse rentesikringen vil gå ut på tid i de neste 5 år.

Merforbruket i tjenester er i stor grad dekket inn av ekstraintekter og rentebesparelser. Det er ikke noen automatikk i at det samme vil gjelde i årene som kommer. Utviklingen i skatteinntekter i slutten av 2023 viser en fallende tendens opp mot forventningene. Det er ikke bærekraftig med store overskridelser i drift. Økte bevilgninger som ikke har finansiering i økte inntekter, vil svekke kommunens økonomiske handlingsrom og akkumulere opp fremtidig omstillingsbehov.

Skatt og rammetilskudd

Årene 2021 og 2022 var kjennetegnet av sterk og uforutsett vekst i skatteinntektene på landsbasis. Slik ble det ikke i 2023. Skatteinntektene er fortsatt noe høyere enn varslet, men ikke noe som ligner på de foregående år. Historisk sett er det heller ingen grunn til å forvente at det skal bli store merinntekter hvert år. De fleste årene har skatteinntektene være noe høyere enn varslet fra regjeringen, men samtidig har også lønns- og prisvekst vært høyere enn varslet. De få årene med store ekstraintekter er viktige for at kommunen skal kunne bygge seg opp reserver og nødvendig robusthet. Det tar lenger tid å spare seg opp nødvendige reserver med mer normale driftsår.

I delårsrapport 2 (mai 2023) ble budsjettet for skatt og rammetilskudd økt med 20 mill kr. Dette har sammenheng med at regjeringen i revidert nasjonalbudsjett varslet at det skulle kompenseres for økt vekst i lønninger og priser. Kompensasjonen ble prinsippet gitt i rammetilskuddet, men økningen ble sett i sammenheng med at ny skatteprognose for 2023 viste skattevekst ut over det var varslet i statsbudsjettet. Dermed ble økt rammetilskudd redusert med forventet økt skattevekst.

Netto Finansposter

Netto finansposter er summen av renteinntekter, utbytteinntekter, renteutgifter og avdrag. Rentene har steget mer eller mindre kontinuerlig fra sommeren og fram til utgangen av 2024. Dette er tydelig når en ser på styringsrenten. Utviklingen i pengemarkedsrente har likevel noen nyanser fra utviklingen i styringsrenten fra Norges bank. Pengemarkedsrenten har hatt perioder med utflating, og mindre nedgang i samme periode, men likevel slik at rentene på lengre sikt har tilpasset seg styringsrenten. Det er interessant å merke seg at pengemarkedsrenten kun har hatt mindre endringer fra mai 2023 og fram til mars 2024. Kommunale lån ligger fra styringsrenten og opp til 0,70% over denne. Tradisjonelt har lange lån det største påslaget på pengemarkedsrenten.

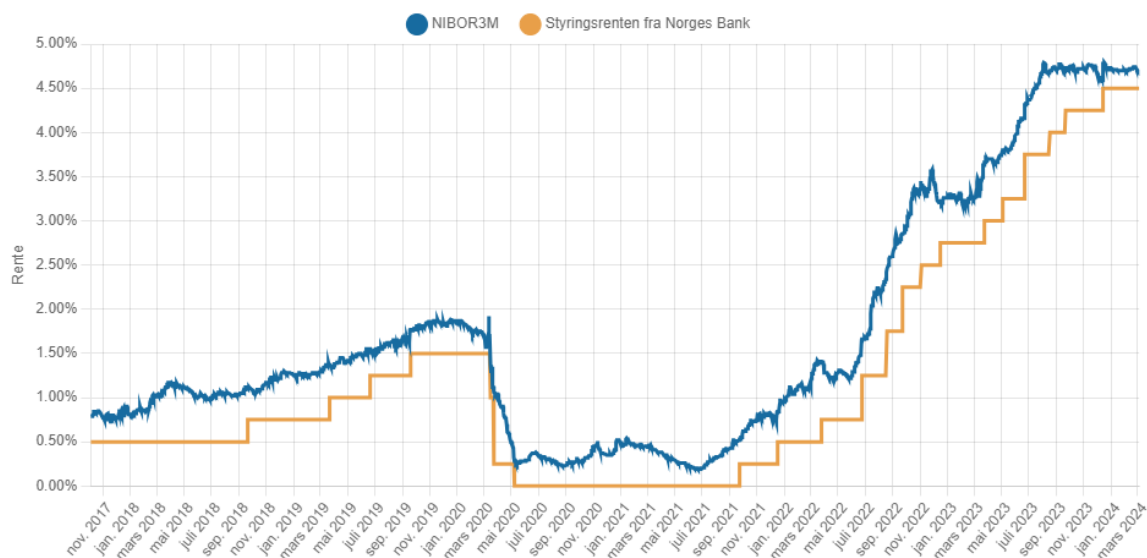
I 2023 ble renteutgiftene lavere enn budsjettet. Det er i hovedsak to årsaker til dette. Markedsprognosen har truffet rimelig bra på faktisk renteutvikling, slik at det ikke har vært behov for budsjettet rentemargin. I tillegg har utsettelse i investeringer gitt lavere låneopptak høsten 2023. Det har også gitt lavere renteutgifter enn budsjettet. Til tross for at budsjettet har holdt, så må det sies at renteutgiftene er krevende. Renteutgiftene i kroner er mye høyere enn for noen år siden. Utgiftene dempes av rentesikringen på lån og at innskuddsrenter har økt.

NIBOR3M og styringsrente

Grafen viser utviklingen til pengemarkedsrenten i Norge (NIBOR) og styringsrenten fra Norges Bank. NIBOR3M N1 er videredistribuert etter lisens med NoRe. Se [NoRe](#) for vilkår for bruk.

Alt 1 år 6 mnd 3 mnd 1 mnd

Pandemi

Bortsett fra en periode med høyt sykefravær i starten av året, har koronapandemien ikke hatt noen innvirkning på kommunale tjenester og økonomi i 2023.

Flyktnings situasjonen

Bosetting av flyktninger fra Ukraina medførte vesentlig større aktivitet enn det som ble lagt til grunn i budsjettet. Slik var det også i 2022, men effekten i 2023 er forsterket. Det påvirker både inntektene (integreringstilskudd) og utgiftene til integrering. Det er stort behov for denne typen kommunale tilbud, men aktiviteten og behovet svinger. Situasjonen er på den ene siden krevende, men den gir også kommunen noen muligheter som bør tas godt vare på, blant annet muligheten til økt folketall, inntektsvekst og bedre utnyttelse av kommunale bygg.

Det er relativt stor risiko for at de økte inntektene fra integreringstilskudd kamouflerer et relativt stort merforbruk i enkelte av tjenestene. Dette kan relateres til at mesteparten av inntektene fra 2023 er brukt opp, mens det ideelt sett burde være avsatt midler til utgifter som trolig øker de nærmeste årene. På den positive siden har dette gitt mulighet til å skyve på innstramminger i økonomien slik at omstillingen kan fordeles over lengre tid. Det ligger også noen muligheter her dersom de bosatte blir varig bosatt i Verdal kommune.

Kommunens tjenesteproduksjon (drift)

Kommunens tjenesteproduksjon (drift) har på mange av tjenesteområdene hatt et merforbruk i forhold til budsjett. Dette skyldes flere forhold. For nærmere analyse av budsjettavvik, viser vi til kapittel 1.1.3. Budsjettkontroll. Det er stort sett i lønnsutgifter det har vært avvik. Det betyr at virksomhetene ikke har klart fullt ut å tilpasse aktiviteten til budsjetttrammene. I det videre arbeid bør dette følges opp med tydeligere budsjettpremiss på hva som er mulig å levere av kommunale tjenester innenfor vedtatte budsjetttrammer.

Mindre vekst i gjeld enn planlagt

Kommunens langsiktige gjeld uten pensjonsforpliktelser økte fra 2,1 mrd i 2022 til 2,3 mrd i 2023. Gjeldsutviklingen mer positivt enn det som er planlagt. Det skyldes at gjeldsopptak er skjøvet ut i tid. Utsettelse av gjeldsopptak er selvsagt også en utsettelse av problemet, men samtidig har det gitt mulighet til å betale ned på gammel gjeld. Dermed blir den nye gjelden i større grad knyttet til investeringer som har nytteverdi i årene som kommer.

Arbeidet med å synliggjøre det reelle kapitalslitet på bygg og anlegg har ført til oppjustert avskrivning med påfølgende økt avdragsnivå. Avdragsbetalingen er mer bærekraftig nå enn den var for noen år tilbake. For detaljer vises til fagkapitlet Balanseregnskapet analyse / gjeld

Pris og lønnsvekst i 2023

2023 er preget av sterk lønns- og prisvekst. Dette er delvis kompensert gjennom vekst i inntektene fra skatt- og rammetilskudd i 2023. Dette ble varslet i kommuneproposisjonen i mai 2023.

Tall fra KS sin regnskapsundersøkelse av 2023 (mars 2024) viser at mange tjenester har utgiftsvekst som er større enn kompensasjonen for lønns- og prisstigning (den kommunale deflatoren).

Avvik netto/brutto

Det er fortsatt slik at regnskap viser betydelig høyere nivå på inntekter og utgifter enn budsjett. Dette er en blanding av reelle avvik og praksis med nettobudsjettering. For reelle budsjettavvik vil rapporteringen og åpenhet rundt anslag gi tilstrekkelig info til å tolke avvikene. Praksis med nettobudsjettering kan gjøre sammenligning mellom budsjett og regnskap mer komplisert og kan i verste fall svekke politisk styring og kontroll. Det er behov for å ettergå praksis med nettobudsjettering for å få bedre sammenlignbarhet og gjøre sammenhengene mer transparente. Det har ikke vært mulig å prioritere dette i 2022 og 2023. Det blandt annet forklares med en vanskelig bemanningssituasjon på økonomienheten i perioden.

Verdal kommunes regnskap sammenlignet med andre kommuner 2023

Regnskapsresultatene for Verdal kommune er omtrent på landsgjennomsnittet. Foreløpige KOSTRA-tall viser at netto driftsresultat for kommunene utenom Oslo er på 1,0% og landsnittet med Oslo er 0,8%, mens netto driftsresultat for Verdal i flg Kostra endte på ca 0,03%. Dette er også dårligere resultat enn gjennomsnittet for kommuner i KOSTRA-gruppe 07. I fjorårets årsberetning ble det skrevet at kommunen ikke vil oppnå tilsvarende gode regnskapsresultater med mer normale skatteinntekter. Det gjenspeiler seg både i kommunens tall og de nasjonale tallene.

Videre ser vi at kommunen har høyere gjeldsgrad og renteesponert gjeld enn KOSTRA-gruppe 07, og landet uten Oslo. Disposisjonsfond er noe lavere enn landet uten Oslo og kostragruppe 07.

Måltall	Hva måles	Indikator	Kommune -kasse Verdal 2023	Konsern Verdal 2023	Lande t uten Oslo 2023	Kostra - grupp e 07 2023
Driftsmargin	Økonomisk bærekraft i året	Netto driftsresultat %	0,03 %	0,5 %	1,0 %	0,3 %
Disposisjonsfond	Økonomisk bærekraft i økonomiplanperioden	Disposisjonsfond %	10,7 %	11,5 %	13,4 %	12,0 %
Gjeldsgrad	Økonomisk bærekraft i neste 20 - 40 år	Netto lånegjeld % av brutto driftsinntekter	120,1 %	115,0 %	92,2 %	101,3 %
Renteeksponert gjeld		Renteeksponert gjeld %		83,9 %	66 %	75,7 %

Regnskapsundersøkelsen til KS

Som vanlig har KS analysert de foreløpige kommuneregnskapene før de legges ut i Kostra og har et bilde av hvordan året har gått.

Her er lenke til regnskapsundersøkelsen:

[Stor spredning i kommunenes regnskapsresultater for 2023 - KS](#)

I lenken finnes også en lenke videre til notatet som har mer detaljer om utviklingen.

KS skriver at kommunene – uten kommunale foretak og IKS – ligger an til et driftsresultat på i underkant av 1 prosent av driftsinntektene for 2023 ifølge KS' regnskapsundersøkelse. 163 kommuner, som har 74,7 prosent av befolkningen utenom Oslo, har svart på undersøkelsen. Disse kommunene har et netto driftsresultat på 1,0 prosent, mot 2,4 prosent i 2022. Dette er klart svakere enn det anbefalte

langsigtede nivået til Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) på 1,75 prosent.

Kostratallene fra 15.03 viser at netto driftsresultatet i de foreløpige Kostratallene ble 0,8% for landet og 1% for landet uten Oslo.

KS skriver at spredningen i resultatene er store i 2023 og at kommuner som kan hente avkastning fra finansielle anleggsmidler (aksjer, andeler, utbytte osv) gjør det bedre enn andre kommuner. Dette er ikke uventet da rentenivå og avkastning henger sammen. På utgiftssidene finner KS at andelen av inntekter som går til renter har økt med 0,8% i 2023.

KS viser til bortfall av høye skatteinntekter, vekst i priser og lønninger som viktige forklaringsfaktorer på at driftsmarginen er svekket for gjennomsnittskommunene i 2023.

Det er sterk økning i pensjonsutgifter, men dette oppveies av inntektsføring av premieavvik. Pensjonskostnadene endrer seg derfor ikke mye fra tidligere, men det er store beløp som nå forskyves til utgiftsføring over de neste 7 år. Kjøp av varer og tjenester i kommunenes egen tjenesteproduksjon øker med 7,3%.

Tjenestene som har størst vekst i utgifter er sosialtjenesten og helse. For helse er vises det til fastelegeordningen. Generelt øker utgiftene mer enn kompensasjon for pris- og lønnsvekst i 2023.

1.1.1.1: Driftsregnskap og driftsøkonomi

Driftsregnskapet viser forholdet mellom kommunens driftsinntekter og driftsutgifter. Driftsregnskapet er også satt opp i bevilgningskjema som viser sammenhengen mellom tilgjengelige midler og bruken av midlene (bevilgninger til tjenester/innbyggerbehov). Driftsregnskapet viser om kommunens drift er økonomisk forsvarlig for driftsåret. Sammenholdt med poster i balanseregnskapet gir det grunnlag til å vurdere bærekraften i økonomien.

Obligatoriske regnskapsskjema drift

Obligatoriske regnskapsskjema finnes i kapitlet for [årsregnskap](#).

Driftsregnskap analyse

Tjenesteorientert

Delårsrapporten er tjenesteorientert på samme måte som bevilgningene i kommunens budsjett og økonomiplan.

Tjenesteorientert vil si at bevilgninger og rapportering til politiske organer er strukturert etter innbyggerbehov/tjenester. Teknisk sett vil det si at prinsippene i kostra og kostrafunksjoner er styrende for inndelingen av regnskap og budsjett.

Tjenestedimensjonen antas å være den beste måten å vise prioriteringer og sammenligninger med andre kommuner, mens ansvarsdimensjonen antas å være den beste for budsjettkontroll og styring. Kommunedirektørens budsjett/internkontroll bruker både tjenestedimensjon og den tradisjonelle ansvarsdimensjonen (kostnadssted).

Driftsregnskapet viser tilgang og bruk av midler knyttet til driften av kommunen, Resultatet gir sammen med tall fra balanseregnskapet et bilde av om kommunen driftes på en bærekraftig måte.

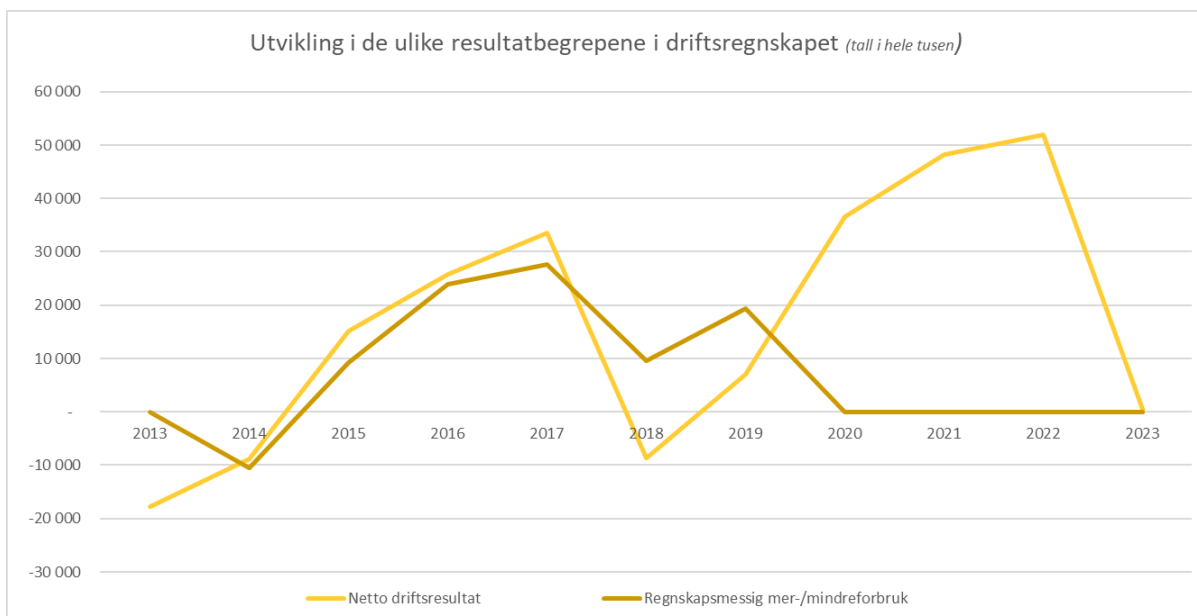
Driftsresultatet

Resultatet av årets drift kan måles med flere nøkkeltall i driftsregnskapet. Driftsbalanse før og etter finansposter, driftsbalanse før bundne fond osv. *Netto driftsresultat* er det resultatbegrepet i kommuneregnskapet som ligner mest på årsresultat i private virksomheter mv. Netto driftsresultat viser resultat av eksterne inntekter og eksterne utgifter og er et måltall på om kommunen har god driftsbalanse. Netto driftsresultat er regnet for å være det beste måltallet for om kommunen har en sunn driftsøkonomi, særlig når tallet vurderes over flere år.

Det er likevel noen forskjeller til regnskaper i privat sektor. Kommuneregnskapet er finansielt orientert. Avskrivningene (kalkulatorisk kostnader for verditap på bygg, biler og andre anlegg) tilbakeføres og erstattes i praksis med avdrag på lån. Kommunene er forpliktet å betale ned låneopptak minst like raskt som verditapet. Avdragene blir dermed et indirekte mål på verditapet. Avdragene får slutteffekt på netto driftsresultat. Avskrivningene blir en tilleggsinformasjon som viser verditap uavhengig av om bygg, biler, anlegg mv er finansiert med lån. Avskrivninger brukes i kostratallene til å få en mer korrekt måling av ressursbruk på tjenestene. Avskrivninger har derfor en viktig rolle i kommuneregnskapet, til tross for at de ikke påvirker netto driftsresultat direkte.

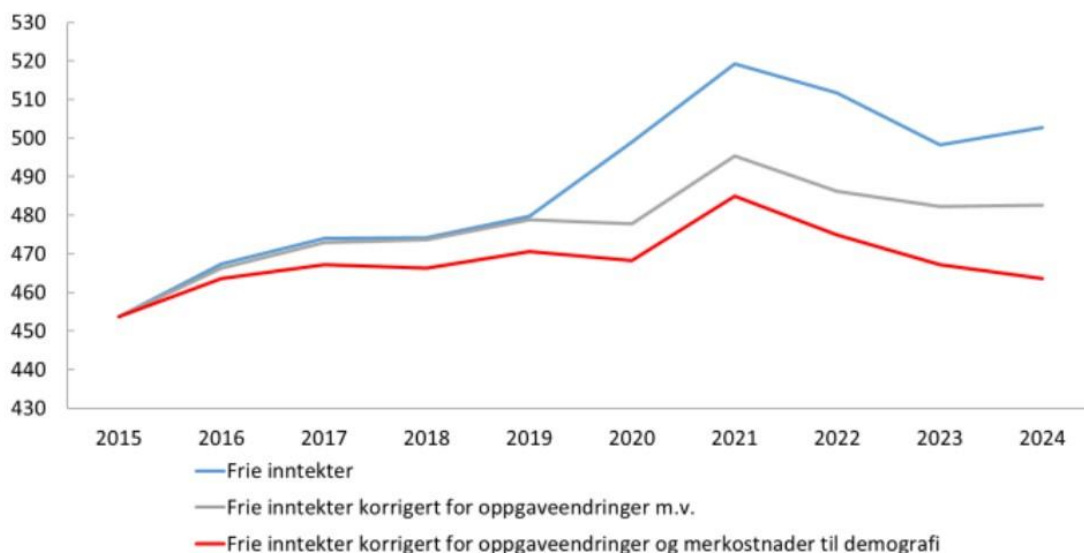
Endring av kommunelov fra 2020 innebærer at driftsregnskapet alltid avlegges i balanse (bunnlinje lik null), unntatt når disposisjonsfond er brukt opp og det ikke finnes fri egenkapital (disposisjonsfond) som kan dekke resterende merforbruk. Mindreforbruk (overskudd) blir nå lagt direkte til disposisjonsfond. Altså er årsresultatet i praksis fra 2020 blitt ubrukbart som resultatbegrep og fokus må derfor rettes mot netto driftsresultatet. Grafikken under viser at netto driftsresultat var stigende fra 2014 til 2017, at resultatet i 2018 og 2019 var svakt og at det fra 2018 til 2022 har vært en bedring i driftsresultatet. Det er denne bedringen i netto driftsresultat etter 2020, som har styrket kommunens økonomi og bidratt til økning av disposisjonsfond. Ser en hele perioden 2015 til 2022 under ett, er det regnskapsresultatet i 2018, 2019 og 2023 som bryter en trend med bedre driftsresultater.

Netto driftsresultat i 2023 er på 510.031 kr som er tilnærmet null med driftsinntekter på nesten 1,5 mrd kr. Et klart svakere resultat i 2023 betyr at varsellampene er på i fht videre drift inn i 2024. Det er ikke gitt noen signaler fra regjeringen om en styrking av rammevilkårene for Verdal kommune. Kommuneproposisjonen i mai kan gi noen signaler om videre utvikling, men signalene fra regjeringen om økonomien på lang sikt er at det blir krevende i de kommende år.

Figuren under er hentet fra regnskapsundersøkelsen 2023 til KS. Tallene viser at rammevilkårene for 2023 var svakere enn for de foregående to år og særlig dersom endringer i demografi regnes inn. Ut fra statsbudsjett for 2024 er det grunn til å tro at dette forverrer seg i 2024. Dette vil kanskje bli et tema i revidert nasjonalbudsjett for 2024 som kommer i mai.

Anslag i NB2024 på utvikling i nivået på frie inntekter. 2024-kroner

Kilde: TBU-rapport november 2023

Driftsinntekter

Kommunale inntekter setter en ramme for bevilgninger til kommunale tjenester. Her kommer det tematisk gjennomgang av de største inntektspostene i regnskapet.

Frie inntekter

Skatt og rammetilskudd utgjør de største inntektene i kommunen. Målt mot samlede inntekter utgjør inntektene 68 % av de samlede inntektene i 2023. De frie inntektene er midler som kommunen fritt kan prioritere mellom de ulike tjenestene. Skatt og rammetilskudd omtales derfor som frie inntekter i kostra og analyser av kommuneregnskapene.

Opprinnelig budsjett for frie inntekter var 962,6 mill kr. Etter kommuneproposisjonen ble budsjettet økt til 985,5. Det endelige regnskapet endte på 998,4 mill kr. Det vil si Inntektene gjennom året har økt til 35,8 mill kr mer enn opprinnelig budsjett. Herav er 20 mill en kompensasjon for økt lønns- og prisvekst. Dette er en helt annerledes utvikling enn den sterke inntektsveksten for 2022. Dette ser en tydelig på at skatteinntekter i 2023 er på 416 mill kr , mens skatt for 2022 var på 435,3 mill kr. Det er en nedgang på 19,3 mill kr.

Tabellen nedenfor viser endringen i skatt og rammetilskudd på 35,8 mill kr fordelt på type inntekt.

Budsjett	Regnskap	Opprinnelig budsjett	Endring
Skatt	416 038	399 900	16 138
Rammetilskudd	458 932	448 612	10 320
Inntektsutjevning	123 449	114 088	9 361
Sum	998 419	962 600	35 819

Endringen gjennom året kan beskrives som i tabellen nedenfor. Kommunebudsjettet ble lagt etter KS sin prognosemodell med gjennomsnittlig skattenivå de tre siste årene. Denne varianten vurderes som faglig sett mer robust enn skattetallene som kommer fra regjeringen basert på et års skatteinngang. Skatteanslaget i opprinnelig kommunebudsjett ble derfor lagt noe lavere enn anslaget i statsbudsjettet. I kommuneproposisjonen i mai 2023 la regjeringen opp til at målt tendens skattevekst skulle være en del av grunnlaget for å kompensere økte priser og lønninger i 2023. Dette er i utgangspunktet en noe risikofylt metode for å gi inntektsvekst, fordi skatteanslaget er og blir bare et anslag. Det hadde vært sikrere for kommunene om veksten kom som rammetilskudd. I kommunens reviderte budsjett fra juni 2023 ble skatteanslaget økt til 521,88 mill kr i utjevnet skatt. Rammetilskuddet ble økt fra 448,6 mill kr til 463,6 mill kr. Verdal kommune har ikke tradisjon for å justere skatteanslag gjennom året, men valgte likevel å gjøre dette i 2023 basert på at regjeringen var tydelig på at økt lønns- og prisvekst skulle kompenseres.

	Skatt	Utjevnet skatt	Rammetilskudd	Frie inntekter
Statsbudsjett	406 705	520 099	448 612	968 711
Budsjett	399 900	513 988	448 612	962 600
Revidert budsjett	407 800	521 888	463 625	985 513
Regnskap	416 038	539 487	458 932	998 419
Endring fra statsbudsjettet	9 333	19 388	10 320	29 708
Endring fra revidert budsjett	8 238	17 599	-4 693	12 906

Endelige tall for skatt og rammetilskudd viser at revidert budsjett var innenfor det endelige sluttresultatet, men at skatteveksten ble lavere enn KS trodde i sine prognoser på slutten av året.

Rammetilskudd

Rammetilskuddet er normalt i stor grad endelig når det legges fram høsten før budsjettåret. Endringene som kom i 2023 er knyttet til kompensasjon for økt lønns- og prisvekst og noen andre forhold som fremgår av oversiktene nedenfor.

Inntektsprognose fra KS (tall i 1000 kr)	KS årsslutt	KS Okt 2022	Endring
Innbyggertilskudd (likt beløp pr innb)	421 126	421 126	-0
Utgiftsutjevningen	8 526	8 526	-0
Overgangsordning - INGAR	-616	-616	0
Saker særskilt ford (inkl. trekk konsesjonskraft, per grunnskole, helsestasjon skolehelse, barnevernsreform, bortfall eiendomsskatt og arbavg)	11 692	11 692	-
Sør-Norge tilskudd (kommuner med over 3 200 innb)	7 884	7 884	-
Koronapandemi - tilleggsbevilgninger gjennom innbyggertilskuddet og tabell-C	934		934
Stortinget opprinnelig saldering budsjett 2018 - 2023	1 931		1 931
RNB 2018 - 2023 (utenom koronapandemi) m.v.	7 305		7 305
Nysaldering av statsbudsjett 2018 - 2023 (utenom koronapandemi)			-
Sum rammetilsk uten inntektsutj og ekstra skjønn statsforvalter	458 782	448 612	10 170
Netto inntektsutjevning	123 449	114 182	9 267
Sum rammetilskudd før ekstra skjønn fra statsforvalteren	582 231	562 794	19 437
Skatt på formue og inntekt	416 023	399 920	16 103
Sum skatt og rammetilskudd ekskl. prosjektskjønn fra statsforvalteren	998 254	962 714	35 540
Prosjektskjønnsmidler fra statsforvalter	150		150
Sum skatt og rammetilskudd	998 404	962 714	35 690

Figuren viser at rammetilskuddet ble økt med 10,17 mill kr i 2023. I tillegg kom det prosjektskjønnsmidler på 150.000 kr som også ble betalt ut over rammetilskuddet. Rammetilskuddet økte dermed med 10,32 mill kr totalt. Endringen kan dekomponeres slik:

Vaksinasjon	
Vaksinasjon RNB 2023	215
Vaksinasjon nysaldering 2023	719
	934
Budsjettsaldering 2023 Stortinget	
Kompensasjon gratis SFO (12 timer), 2 trinn fra skoleåret 2023/24	1 839
Økt barnetillegg i kvalifiseringsprogrammet	23
Økt rammetilskudd som kompensasjon for redusert skatteanslag (endringer i skatteoppbøring)	69
	1 931
RNB Øvrige saker	
Kompensasjon for økt lønns- og prisvekst, netto utover skattevekst	4 419
Økning i rammetilskudd utover kompensasjon for lønns- og prisvekst	1 812
Økt kompensasjon makspris barnehage	428
Kompensasjon for økte veiledende sosialhjelpssatser fra 1. juli 2023	646
	7 305
Prosjektskjønnsmidler	150
Alle endringer i rammetilskudd	10 320

Skatteinntekter

Skatteinntekter er en ukjent størrelse når året starter. Kommunens budsjett for skatteinntekter tar utgangspunkt i nasjonale prognoser i statsbudsjettet og prognoser fra KS. De nasjonale skatteprognosene bygger på anslag over sysselsetting, vekst i økonomien, virkning av endringer i skatteregler og skatteproveny osv. Det er ingen selvfølge at prognosen treffer den faktiske skatteinngangen. Statsbudsjettet legges fram høsten før skatteåret og mye kan endres fram til skatteåret starter og videre utover i skatteåret. Usikkerheten i skatteanslaget er naturligvis en utfordring for kommunenes planlegging, men kommunene har vært rimelig samstemte i at de ønsker usikkerhet foran et garantert inntektsnivå. Dette fordi kommunene de fleste årene får noe mer skatteinntekt enn de nasjonale prognosene.

Kommunen budsjetter skatteinntekter i samsvar med nasjonale prognoser. Dette er ifølge veiledere og brev fra Kommunaldepartementet å regne som god og nøktern budsjettpraksis. Ny kunnskap om skatteinngangen kan bli innarbeidet i prognosene gjennom året, men det er ikke praksis i Verdal kommunen for å justere budsjettet underveis i året. Det har sammenheng med at det er en iboende usikkerhet i skatteanslaget. Det er også en relativ stor del av årets skatteinntekt som kommer sent inn i regnskapet. Det skyldes at skatt avregnes etterskuddsvis. Endelig skatt er ikke en kjent størrelse før i starten av februar året etter at skatteåret er ferdig. Den nasjonale skatteinngangen i 2023 har i langt sterkere grad vært i samsvar med regjeringens prognoser enn de tre foregående år.

Verdal kommune er en minsteinntektskommune. Det vil si at kommunens skatteinntekter blir utjevnet til et nivå som for tiden er ca 94% av skatt per innbygger nasjonalt. Av den grunn vil skatteinngangen lokalt være av mindre betydning for kommunens inntekter. Egen skatteinngang er likevel et viktig mål på om kommunens innbyggere er i jobb og har en inntekt som er høy nok til å betale skatt.

Skatteoppgjøret kommer en måned etter skattemåned, mens skatteutjevningen skjer to måneder etter skattemåned. Det betyr at skatt for november mottas og inntektsføres i desember.

Skatteutjevning for november gjøres sammen med desemberskatten. Skatt for desember kommer inn i januar året etter skatteåret og skatteutjevning for november og desember mottas og inntektsføres den første uke i februar året etter at skatteåret er ferdig. Tabellen under viser hva som kom inn på de enkelte skatteperiodene.

Periode	Utjevning skatt	Skatt	Totalt utjevnet skatt	Akkumulert utjevnet skatt	Andel av årets skatt utjevnet	Akkumulert andel av årets skatt
1	-	43 451	43 451	43 451	8 %	8 %
2	-	7 734	7 734	51 185	1 %	9 %
3	13 300	60 746	74 046	125 231	14 %	23 %
4	2 093	8 547	10 640	135 872	2 %	25 %
5	19 246	59 154	78 401	214 273	15 %	40 %
6	2 686	13 957	16 642	230 915	3 %	43 %
7	24 125	52 027	76 152	307 066	14 %	57 %
8	15 851	9 744	25 595	332 662	5 %	62 %
9	-	62 751	62 751	395 413	12 %	73 %
10	1 833	12 028	13 861	409 274	3 %	76 %
11	18 919	65 879	84 797	494 071	16 %	92 %
12	25 396	20 020	45 416	539 487	8 %	100 %
Totalsum	123 449	416 038	539 487		100 %	
Budsjett revidert	114 088	407 800	521 888			
Budsjettavvik	9 361	8 238	17 599			

Skatt og utjevning av skatt (utbetales som rammetilskudd) gjennom året 2023. Beløp i 1000 kr

Konsekvensen av at skatteinntekter kommer etterskuddsvis er at kommunen ikke har et endelig svar på om budsjettmålet er nådd før i januar og februar i 2024. 24% av skatteinntektene kom da inn fra midten av desember og fram til regnskapet ble avsluttet i februar. Kommunene fikk et forvarsel om skattenivået i en prognose fra KS i desember, men dette varslot var noe høyere skatt enn det som ble sluttresultatet. Trenden var sviktende skattevekst i de to siste månedene av året. Tabellen viser at den endelige utjevnete skatteinntekten ligger ca 17,6 mill kr over budsjett. Det er noe større merinntekt på utjevningen enn på egen skatteinngang.

Kommunens skatteanslag

Kommunens skatteanslag for 2023 lå noe lavere enn regjeringens prognose. Verdal kommune budsjettere med en utjevnet skatt på 34.469 kr pr innbygger. Dette ble justert opp til 34.788 kr pr innbygger i budsjettrevisjonen i juni, etter at nye nasjonale skatteprognoser kunne tyde på en høyere utjevnet skatteinntekt enn det som lå i budsjettet.

Sluttresultatet viser at utjevnet skatteinntekt pr innbygger i Verdal endte opp på 35.960 kr pr innbygger. Dette er lavere enn tilsvarende tall for 2022 med utjevnet skatt på 38.116 kr pr innbygger. Utjevnet skatt i 2023 var på 93,8% av landssnittet på 38.349 kr pr innbygger. I 2022 ble Verdal kommune utjevnet til 93,6% av landssnittet.

Utviklingen viser at kommunens skatteanslag har vært nøkternt både i opprinnelig budsjett og revidert budsjett. Kommuner som budsjetterte med optimistisk fikk inntektssvikt da veksten i skatteinntekter

sviktet i de to siste månedene av året. Det fremgår også av at KS sin skatteprognose i desember lå marginalt høyere enn det som ble endelig sluttresultat for året.

Anslag 2023	Egen skatt pr innbygger	Utjevnet skatt pr innb	Landet, skatt pr innbygger	Før utjevning - Andel av landssnitt	Etter utjevning - Andel av landssnitt
Statsbudsjett (oktober 2022)	27 110	34 669	36 573	74,1 %	94,8 %
Budsjettvedtak (des 2022)	26 813	34 469	36 667	73,1 %	94,0 %
RNB (mai 2023)	27 183	35 018	37 284	72,9 %	93,9 %
Revidert budsjett (juni 2023)	27 183	34 788	37 284	72,9 %	93,3 %
Statsbudsjett (oktober 2023)	27 658	35 625	37 931	72,9 %	93,9 %
KS prognose (desember 2023)	28 032	36 104	38 441	72,9 %	93,9 %
Endelig skatt	27 731	35 960	38 349	72,3 %	93,8 %
Mer enn revidert budsjett	548	1 172	1 065		

Historikk skattetall for Verdal

I oversikten nedenfor vises skattetall for de siste årene inkludert utjevningstall for skatt for Verdal kommune. Tallene viser at kommunen har fått et utjevnet skattenivå alle år på ca 94% av landssnittet. Kommunens egen skatt har variert fra 70-75% av landssnittet de senere år.

	Enhet	2020	2021	2022	2023
Endelige tall					
Skatt på formue og inntekt	1000 kr	346 720	400 376	435 377	416 038
Netto inntekstutjevning	1000 kr	95 663	111 602	134 654	123 449
Skatt inklusive utjevning	1000 kr	442 383	511 978	570 031	539 487
Skattevekst uten utjevning	%	0,7	15,5	8,7	-4,4
Skattevekst med utjevning	%	-1,2	15,7	11,3	-5,4
Skatteanalyse (kroner)					
Skatt pr innbygger nasjonalt	Kroner	31 465	36 346	40 714	38 349
Skatt pr innbygger Verdal	Kroner	23 195	26 715	29 112	27 731
Skatteutjevning pr innbygger Verdal	Kroner	6 400	7 447	9 004	8 229
Utjevnet skatt pr innbygger Verdal	Kroner	29 595	34 162	38 116	35 960
Andel skatt før utjevning	%	72,2	73,5	71,5	72,3
Andel skatt etter utjevning	%	93,9	94,0	93,6	93,8

Eiendomsskatt

Eiendomsskatt har gitt en inntekt i 2023 på ca. 36,3 millioner kroner. Dette er lavere enn budsjettet. Nedgangen er knyttet til klagesaker og tilbakebetaling for eiendomsskatt på næringseiendom, og at det ikke ble foretatt en kontorjustering av skattetakstene i 2023. I delårsrapporten for august varslet kommunedirektøren et inntektstap på 5,6 millioner kroner i 2023.

Type	Regnskap	Budsjett	Endring kr	Endring %
Bolig	23 927	25 750	-1 823	-7,6 %
Næring	12 400	16 450	-4 050	-24,6 %
Summer	36 327	42 200	-5 873	-16,2 %

Skattegrunnlaget er en "levende" masse, men det tilføres generelt flere eiendommer enn det tas ut av grunnlaget i løpet av et år. Budsjettet er lagt på grunnlag av de skatteobjektene som fantes i systemet på budsjetteringstidspunktet, og er derfor normalt litt forsiktig.

Eiendomsskatteloven regulerer hvilke skattesatser kommunene kan benytte ved utskrivning av eiendomsskatt. For 2023 benytter kommunen maksimal skattesats for bolig og fritidsbolig med en skattesats på 4 promille. For annen eiendom er kommunens skattesats 5 promille. Utover begrensningen i skattesats, er det også innført en obligatorisk reduksjonsfaktor i takstgrunnlag.

Andre generelle driftsinntekter

Type	Regnskap	Budsjett	Endring kr	Endring %
Integreringstilskudd	77 413	71 200	6 213	8,7 %
Rente- og avdragskompensasjon	3 484	2 600	884	34,0 %
Summer	80 897	73 800	7 097	9,6 %

Integreringstilskuddet var 77,4 millioner kroner i 2023. Det er 6,2 millioner høyere enn budsjettet. Vi viser til eget avsnitt om flyktningssituasjonen, under kapittel Status behov. I tillegg til integreringstilskuddet, har kommunen også mottatt ekstra tilskudd, som norsktilskudd, tilskudd for bosetting av personer med nedsatt funksjonsevne eller atferdsvansker og tilskudd til spesialpedagogiske tiltak i skole og barnehage. Dette utgjør ca 8,6 millioner kroner i 2023.

I 2023 mottok kommunen 46,9 mill kroner mer i integreringstilskudd enn i 2022. Dette bunner i en stor tilflytting av Ukrainske flyktninger. Totalt bosatte Verdal kommune 199 flyktninger i 2023 (177 fra Ukraina), dermed den store veksten i integreringstilskudd.

	2020	2021	2022	2023
Integreringstilskudd	19 259	16 566	30 559	77 413

Driftsinntekter i tjenestene

I tillegg til generelle inntekter som kan fordeles på tjenester, er det også inntekter som tilhører tjenestene. Disse inntektene er det ulik grad av bindinger på. Dette kan være statlige øremerkede midler eller andre midler der giver har låst midlene til en bestemt bruk. Feks gavemidler til et sykehjem. Det kan også være refusjoner av utlegg som tjenestene har hatt og som skal refunderes fra andre kommuner-

Dette er derfor inntekter som ikke inngår i den politiske prioriteringen når budsjettet legges.

VERDAL KOMMUNE 2023

Økonomisk oversikt - drift

	Regnskap 2023	Reg. budsjett	Oppr.budsjett	Regnskap 2022
Driftsinntekter				
Rammetilskudd	582 381 295	577 713 000	562 700 000	537 423 552
Inntekts- og formuesskatt	416 037 870	407 800 000	399 900 000	435 396 431
Eiendomsskatt	36 326 515	42 199 990	42 199 990	33 090 185
Andre statlige overføringer	80 897 495	73 800 000	59 300 000	33 039 022
Overføringer og tilskudd fra andre	193 602 562	120 553 615	114 891 710	179 820 566
Brukerbetalinger	48 923 534	50 869 856	50 869 856	45 726 633
Salgs- og leieinntekter	118 133 993	118 748 470	118 748 470	111 950 923
Sum driftsinntekter	1 476 303 264	1 391 684 931	1 348 610 026	1 376 447 313

Inntektene fremgår i økonomisk oversikt etter art. Det er vist med blå farge hvilke inntekter som er tjenestenes inntekter. Disse inntektene sammen med bevilgningene fra de generelle inntektene (de fire øverste radene i oversikten) er det som finansierer tjenestene. I bevilgningsskjemaet er inntektene trukket ut, slik at det bare er bevilgningene (fordeling og bruk av de generelle inntektene) som vises i oversiktene.

Nedenfor vises de største inntekstpostene som inngår i tjenestenes inntekter. Disse inntektene er med andre ord ført til inntekt hos tjenestene.

Beløp i 1000 kr

Overføringer og tilskudd fra andre	Regnskap	Budsjett inkl. endring	Budsjett
Statstilskudd	18 995	12 595	11 660
Andre refusjoner fra staten	11 245	5 405	5 405
Øremerket statstilskudd	22 353	19 797	15 070
Ressurskrevende tjenester	41 590	36 536	36 536
Sykelønnsrefusjoner	36 568	17 079	17 079
Refusjon nedkomst	6 118	3 662	3 662
Kompensasjon merverdiavgift*	29 391	16 470	16 470
Ref. fra fylkeskommuner	3 022	1 041	1 041
Salg av tjenester til andre kommuner	9 121	5 025	5 025
Budsjettandel §27-samarbeid	4 501	4 720	4 720
Refusjon fra private	4 566	2 231	2 231
Fylkeskommunalt tilskudd til videreformidling	3 717	0	0
Tilskudd som er mindre enn 2 mill	2 416	-4 009	-4 009
Sum inntekter regnskapsskjema økonomisk oversikt	193 603	120 554	114 892

*Merk her at momskompensasjon i samsvar med kommunale regnskapsregler er ført med likt beløp på driftsinntekter og driftsutgifter. Momskompensasjonen har dermed samlet sett en nulleffekt på regnskapsresultatene og den har liten interesse som analysestørrelse.

Brukerbetalinger	Regnskap	Budsjett inkl. endring	Budsjett
Brukerbetaling*	42 012	43 773	43 773
Betaling av kost	6 767	7 097	7 097
Mindre inntektsposter	144	-	-
Sum inntekter regnskapsskjema økonomisk oversikt	48 924	50 870	50 870

*Brukerbetaling består av en rekke ulike egenbetalinger. Brukerbetaling for hjemmetjenester, matombringning, egenandeler, vederlag for sykeheimspasienter, dagopphold, opphold i barnehage og SFO,

Salgs- og leieinntekter	Regnskap	Budsjett inkl. endring	Budsjett
Prosjektadministrasjon egne ansatte	2 803	2 933	2 933
Gebyrinntekter	10 153	9 169	9 169
Avgiftsfrie salgsinntekter - interne	6 355	5 486	5 486
Husleie boliger/næringseiendommer avg.fri	18 964	18 394	18 394
Festeavgift/tomteavgift avg.fri	2 076	2 300	2 300
Kommunale årsgebyr	69 304	74 500	74 500
Avgiftspliktig salgsinntekter	3 326	1 698	1 698
Mindre salgsinntekter	5 153	4 269	4 269
Sum inntekter regnskapsskjema økonomisk oversikt	118 134	118 748	118 748

Den største inntektsposten i salgs- og leieinntekter er gebyrer for vann og avløp med 69,3 mill kr. Deretter kommer husleieinntekter med ca 19 mill kr og ulike gebyrinntekter med 10,1 mill kr.

Det er også en del interne overføringer som er belastet likt med inntekter og utgifter for å omfordere kostnader mellom ulike enheter, Utgiftene er da også regnskapsført på utgiftssiden. Effekten er at omfordelingen i noen tilfeller blåser opp regnskapstallene på både inntekts- og utgiftssiden. I prinsippet skal ikke regnskapstall blåses opp, men prinsippet i kommuneregnskapet om å vise all tilgang og bruk av midler, vil likevel gi noe oppblåsing av tallstørrelser.

Driftsutgifter

Drift av kommunale bygg

Drift av kommunale bygg utføres av teknisk avdeling, men blir også regnskapsmessig belastet de ulike tjenesteområdene. For eksempel blir kostnader til skolelokaler lagt til tjenesteområdet grunnskole. En stor del av utgiftene blir fordelt til tjenesteområdene ved hjelp av en fordelingsnøkkel som avhenger av areal.

Utgifter til drift og vedlikehold av bygg har økt, og virksomhetsområdet for teknisk melder om at de har få muligheter til å dekke inn uforutsette utgifter. 2023 endte med et merforbruk, blant annet som

følge av energikostnader som er 1,6 mill kr over budsjett og vedlikehold av bygg innenfor tjenesteområdet grunnskole.

Energikostnader

Det ble i 2023 brukt noe mer på energi på kommunale bygg, ellers omtrent samme beløp på energi som i 2022. Kartlegging av strømforbruk i kommunen viser tydelig at kommunen har effekt av nye og mer energieffektive bygg og at det er effekt av Enøktiltak.

Beløp i 1000 kr

Energikostnader	2019	2020	2021	2022	2023
Strøm og bioenergi					
Kommunale bygg	11 504	9 318	14 677	14 988	15 795
Vann/avløp	3 109	2 420	3 450	3 160	3 498
Gatelys	954	617	750	738	654

Lønns- og pensjonsutgifter

Analyse av lønn og sosiale utgifter omhandler sentrale forhold i forhold til kostnadsnivå, og viser utvikling i utgiftsnivå over pr. Formålet er å analysere utviklingen i utgiftsnivået. Analysen må ses i sammenheng med kapittel 1.1.3 budsjettkontroll gir hovedforklaringer til avvik innen de ulike tjenesteområdene, samt 1.4 organisasjon som blant annet omtaler utvikling i årsverk og nærvær.

En betydelig del av kommunens driftsutgifter er utgifter til lønn og sosiale utgifter. Kommunens netto lønnsutgifter inkludert refusjon sykepenger, utgjør 840,1 mill. kroner i 2023. Av dette utgjør lønn faste stillinger, 601 mill kroner, vel 71 prosent av samlede lønnsutgift.

I forhold til vedtatt budsjett har kommunen et merforbruk på 26,6 mill kroner, 3,3 prosent over revidert budsjett. Merforbruket lønn må ses i sammenheng med tilskudd og andre refusjoner som finansierer deler av merforbruket.

I kommuneregnskapet inngår introduksjonstønad i sum lønnsutgifter. Introduksjonstønad er ment som en inntektssikring, og kan ikke direkte relateres til kommunens tjenesteproduksjon. Kommunens samlede lønnsutgifter korrigert for introduksjonstønad, er 823,7 millioner kroner, som gir et merforbruk på 18,6 millioner kroner.

I budsjett er midler til oppfølging av Ukraina-flyktninger avsatt og fordelt på enhetene. Det er blant annet avsatt midler på konto som inngår under andre driftsutgifter. Om midlene hadde blitt fordelt, skulle lønnsbudsjettet skulle vært 8,6 mill kroner høyere. Korrigert merforbruk innen lønn og sosiale utgifter er da vel 10 millioner kroner.

Lønnsoppgjør 2023

KS har beregnet årslønnsvekst-ramma for 2022– 2023 for stillinger som følger Hovedtariffavtalen (HTA) kapittel 4. Året 2023 var et mellomoppgjør. Beregningene er gjort etter tariffoppgjøret i 2023 for kap. 4, 3 og 5. Arbeidstakere i kapittel 4 er omfattet av sentrale lønnsforhandlinger, mens arbeidstakere i kapittel 3 og 5 får lønnstillegg avtalt lokalt i den enkelte kommune. Ansatte i kapittel 4 utgjør omlag 85 % av årsverkene. Kapittel 3 er ledere, mens kapittel 5 består av akademikere, eksempelvis advokater, rådgivere, ingeniører og leger.

Beregnet årslønnsvekst fra 2022 til 2023 viser et anslag på hva gjennomsnittlig årslønn for ansatte som følger Hovedtariffavtalens forhandlingsbestemmelser i kapittel 4, 3 og 5 øker med fra kalenderåret 2022 til kalenderåret 2023. Årslønnsvekst for kapittel 4 ble 5,4 prosent. Resultatet for kapittel 3 (ledere) og kap 5 (akademikere) ble henholdsvis 4,3 og 4 prosent. Virkningstidspunkt for oppgjør ble 1. mai. Som resultat av lønnsoppgjør 2022, er det fra 1.1.2023 gitt økte tillegg for særskilte arbeidstid helg og natt, og lønnstillegg for gruppene med høyest utdanning og ansiennitet.

I 2023 ble det avsatt og fordelt 27,2 millioner kroner til å finansiere virkning av lønnsoppgjør.

Lønnsutgifter 2023. Utvikling over år

Etterfølgende tabell og figur under viser utvikling i lønnsutgifter i perioden 2020-2023. I tabellen er lønnsutgiftene gruppert og spesifiserer lønn til faste stillinger, øvrig/variabel lønn, sosiale utgifter og refusjon sykepenge og foreldrepenger.

Som vi ser utgjør kommunens samlede lønnsutgifter inkl refusjon sykelønn og foreldrepenger, 840 mill kroner. Veksten i lønnsutgiftene fra 2022 til 2023 er 70,5 mill, en vekst på 9,2 prosent.

Regnskapet for 2023 er avlagt med merutgifter på 70,5 mill. kroner i forhold til revidert budsjett, og er knyttet til faste stillinger og variabel lønn. Sosiale utgifter 174,1 mill kroner er som budsjettet, en vekst på 6 prosent fra 2022.

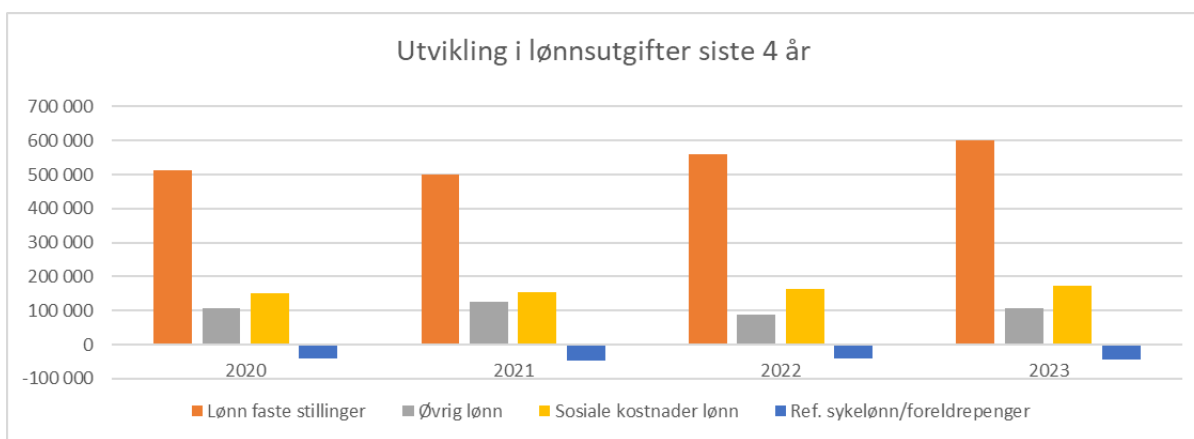
Type lønnsutgift	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Regnskap 2022	Regnskap 2023	Rev.budsjett 2023	Avvik 2023 i kr	Avvik 2023 i %	Endring i kroner 2022 - 2023	Endring i % 2022 - 2023
Lønn faste stillinger	512 173	499 388	559 285	601 162	585 284	-15 878	-3 %	41 877	7,5 %
Øvrig/variabel lønn	108 418	125 549	87 248	107 425	72 565	-34 860	-48 %	20 177	23,1 %
Sosiale kostnader lønn	152 222	154 043	164 784	174 174	176 400	2 226	1 %	9 390	5,7 %

Ref. sykelønn/foreldre penger	-39 541	-47 481	-41 786	-42 687	-20 741	21 946	106 %	-901	2,2 %
Sum lønnsutgifter	733 273	731 499	769 531	840 074	813 508	-26 566	- 3,2 7 %	70 543	9,2 %

Lønn faste stillinger har en vekst fra 2022 til 2023 på 7,5 prosent. Veksten er noe høyere enn beregnet årslønnsvekst for KS-området på 5,7 prosent.

Variabel lønn vel 72 mill kroner, har en vekst på 23,1 prosent fra 2022. Halvparten av veksten i variabel lønn forklares er introduksjonsstønad. introduksjonsstønad utgjør i 2023, 16,3 mill kroner og som har en betydelig vekst på 11 millioner kroner fra 2022 til 2023, 210 prosent. Veksten fra 2022 til 2023 skyldes økning i antall flyktninger fra Ukraina.

Figuren "utvikling i lønnsutgifter siste 4 år" viser en økning i lønn i faste stillinger på vel 50 mill kroner pr år fra 2021 til 2023. Variabel lønn varierer mellom år, mens sosiale utgifter er omlag på samme nivå over perioden.

Figur: Utvikling i lønnsutgifter 2020-2023

Lønn og sosiale utgifter per tjenesteområder

Etterfølgende tabell viser regnskapssførte lønnsutgifter for tjenesteområdene, og avvik fra budsjett. Merutgifter til lønnsutgifter på 26,6 mill kroner knytter seg i hovedsak til tjenesteområder grunnskole som har ett merforbruk på 25,8 mill kroner. Tjenesteområdene barnehage, helse og omsorg og sosiale tjenester har også et større merforbruk.

Tjenesteområde administrasjon, styring påvirkes av premieavvik og akkumulert premieavvik.

Lønn, budsjettavvik pr tjenesteområde	Regnskap 2023	Revidert budsjett 2023	Avvik
Administrasjon, styring	-27 199	-987	26 212
Barnehage	100 520	91 419	-9 101
Grunnskole	243 996	218 143	-25 853
Helsestasjon og lege	40 637	41 281	644
Helse og omsorg	342 891	337 127	-5 764
Sosiale tjenester	42 552	35 214	-7 338
Barnevern	30 901	28 836	-2 065
Kultur og idrett	21 508	21 766	258
Plan	14 255	13 193	-1 063
Landbruk og næring	6 588	5 802	-787
Samferdsel og veier	3 238	3 186	-53
Brann og redning	614	138	-476
Vann, avløp og renovasjon, selvkost	19 210	17 994	-1 216
Kirke	361	395	33
Lønnsutgifter og refusjon sykepenges	840 074	813 507	-26 567

Barnehage

Tjenesteområde barnehage har et merforbruk på 9,1 mill. kroner.

Grunnskole

Merforbruk for lønn utgjør for tjenesteområde grunnskole i underkant av 25,8 millioner. 6,2 millioner kroner av merforbruket er knyttet til Ukraina, som er finansiert, dvs budsjettet (og kompensert), på andre poster enn lønn. Videre kan merforbruket forklares med merutgifter til voksenopplæring av innvandrere, som utgjør 2,9 mill kroner.

Tjenesteområdet har i 2023 regnskapsført 3,2 millioner kroner på §9A vedtak.

Helse og omsorg

Merforbruk for tjenesteområder helse og omsorg, utgjør 5,7 millioner kroner. Merforbruket er i hovedsak knyttet til hjemmesykepleie og annen pleie i hjemmet.

Sosiale tjenester

Merforbruk for tjenesteområder helse og omsorg, utgjør 7,3 millioner kroner er knyttet til introduksjonsstønad.

Pensjonskostnader 2023

Kommunen har i 2023 betalt 104,6 kroner i pensjonspremie til KLP og SPK. Kommunens beregnede pensjonsutgifter som er utgangspunkt for regnskapsføring av pensjon i 2023 utgjør 65,9 mill kroner. Differansen mellom premie og pensjonsutgift benevnes premieavvik. For 2023 er pensjonspremien 51,2 mill. kroner høyere enn beregnet kostnad, som medfører et positivt premieavvik som inntektsføres som en kalkulatorisk inntekt. Andel av tidligere års akkumulert premieavvik utgiftsføres, som i 2023 utgjør 18,5 mill kroner. Netto effekt av positivt premieavvik og amortisering av tidligere års premieavvik utgjør dette 32,7 millioner kroner.

Årets pensjonskostnader framkommer som differansen mellom betalt pensjonspremie, og utjevning over år. Pensjonskostnaden i 2023 utgjør på 71,9 mill. kroner. Pensjonskostnaden vurderes som det riktige nivået/uttrykket for kommunens pensjonsnivå. Ved at kommunen betaler betydelig mer premie enn det som utgiftsføres, bidrar dette til å svekke kommunens likviditet.

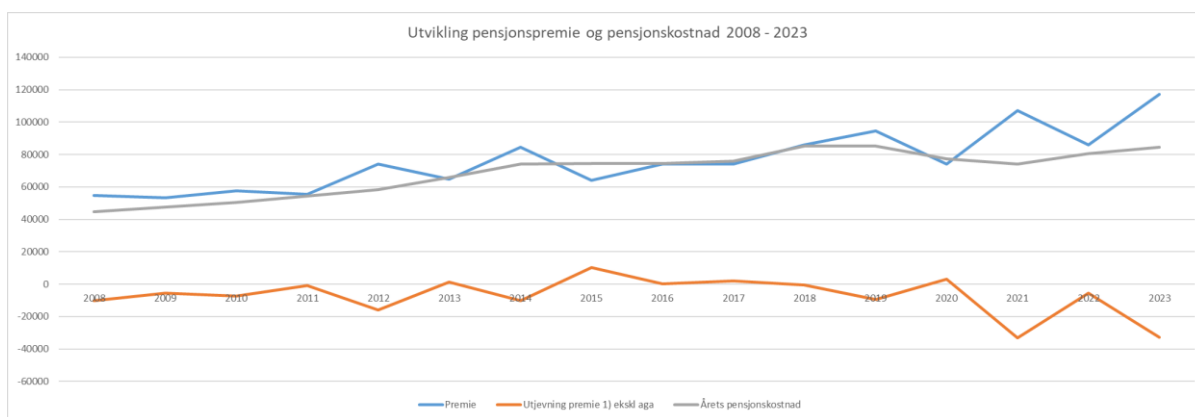
Som det framgår av tabellen under har kommunen mindreutgifter til pensjon i 2023, på 5,6 mill kroner. Dette skyldes i hovedsak det positive premieavviket som er inntektsført i 2023. Regnskapsført premieavvik inkl bruk av premiefond er omlag 30 mill. kroner bedre enn budsjettet.

	Regnskap	Budsjett	Avvik
Innbetalt premie	104 571	140 374	35 803
Utjevning av premie over år	-32 680	-62 498	-30 196
Netto pensjonskostnad	71 891	77 498	5 607

Kommunen har ved utgangen av året et akkumulert premieavvik på 138,3 mill kroner.

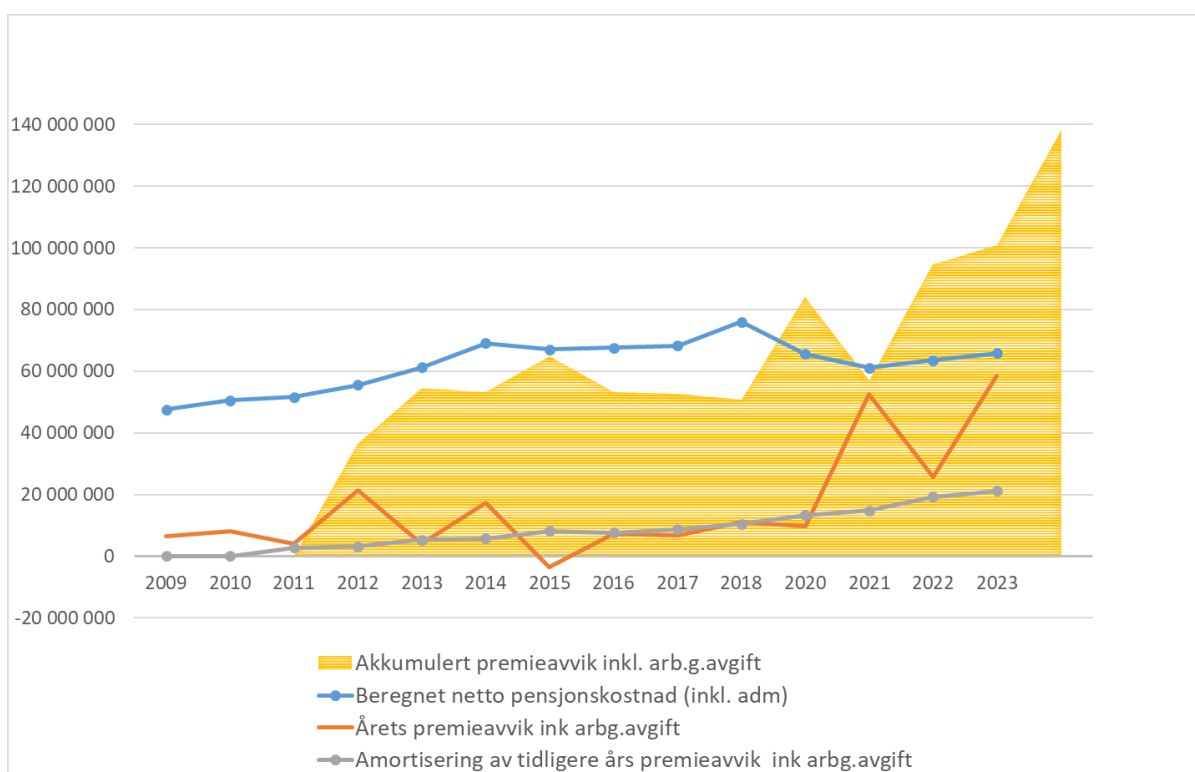
Utvikling i pensjonskostnader vv premie

Forskjellen mellom pensjonspremie og pensjonskostnad er utjevning i form av premieavvik og amortisering av premieavvik. I etterfølgende figur ser vi utviklingen fra 202

Sammenstilling av utvikling av pensjonskomponenter over år

I etterfølgende figur viser sentrale komponenter i pensjonsavregningen fra 2010 til 2023.

Figur: Utvikling av årlig premieavvik og amortisering av tidl. års premieavvik. Akkumulert premieavvik og netto pensjonskostnad inkl administrasjonsutgifter, 2009-2023

Som figuren viser er det bygd opp et større akkumulert premieavvik som skal utgiftsføres i årene framover. Amortisering (fordeling) av tidligere års premieavvik (grå linje) har stigende kurve. Da premieavvikene i tidligere år stort sett har vært inntektsføring, kommer amortiseringen som en utgift. Utgiften er økende fordi samlet premieavvik stiger raskere enn amortiseringen.

Mekanismen i utjevningen er at differansen (omtalt som premieavvik) mellom betalt premie og pensjonskostnad, føres som en korreksjonspost i regnskapet. Det får den konsekvens at det er pensjonskostnaden som påvirker netto driftsresultat (regnskapsresultatet). Som nevnt utjevnes premieavviket over en amortiseringsperiode. Amortiseringsperioden har vært justert ned i flere omganger for å unngå at kommunene skyver for mye utgift foran seg. For tiden er amortiseringsperioden på 7 år.

Inntektsført premieavvik i 2023 på 51,2 mill. kroner vil komme som en utgift med 1/7 pr år fra 2024 til 2030. Ved utgangen av 2030 vil det være like mye utgiftsført som inntektsført, og utjevningen er ferdig. Hvert år behandles på samme måte. Det vi si at i regnskapet for 2023 føres det amortisering (utgift) for inntektsført premieavvik helt tilbake til 2013. Se tabellen nedenfor.

Premieavvik har stort sett vært høyere enn amortiseringsutgiften i tidligere år, med unntak av 2015 og 2020. Året 2021 skiller seg ut med ekstra høyt premieavvik, mens 2022 følger tendensen med en mer jevn vekst etter 2015. Det aller meste av premieavviket gjelder pensjoner i KLP. Premieavvikene i Statens Pensjonskasse (lærerne) er mye lavere.

Metode for regnskapsføring utsetter pensjonsutgiftene og gir et ikke netto driftsresultat som ikke er reelt over tid.

Premieavvik og amortisering i årene som kommer

Figuren "amortisering av premieavvik" presenterer kun tall fra pensjonsordningen i KLP. Ordningen i SPK (Statens Pensjonskasse) har mye lavere avvik mellom premie og kostnad og premieavvikene jevner seg mer ut ved at det svinger mellom inntekt og utgift fra år til år. Premieavvikene i SPK har derfor ikke den samme relevans og er derfor ikke tatt med i oversikten nedenfor. Det henvises til note 4 pensjonsforpliktelser i regnskapet for nærmere detaljer fra begge pensjonsordningene.

PREMIEAVVIK KLP		Rest amortisering										
Premieavvik KLP		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2024-2030
(15 år)	2008	11 793 057	-786 204	-786 204	-786 204							-
(15 år)	2009	5 195 812	-346 387	-346 387	-346 387	-346 387						346 387
(15 år)	2010	6 488 929	-432 595	-432 595	-432 595	-432 595	-432 595					865 191
(10 år)	2013	4 646 765	-464 677	-464 677	-464 677	-464 677	-464 677					-
(7 år)	2016	5 664 022	-809 146	-809 146	-809 146	-809 146	-809 146					-
(7 år)	2017	5 577 869	-796 838	-796 838	-796 838	-796 838	-796 838					796 838
(7 år)	2018	8 860 056	-1 265 722	-1 265 722	-1 265 722	-1 265 722	-1 265 722					2 531 445
(7 år)	2019	17 602 948	-2 514 707	-2 514 707	-2 514 707	-2 514 707	-2 514 707	-2 514 707				7 544 121
(7 år)	2020	9 183 187	-1 311 884	-1 311 884	-1 311 884	-1 311 884	-1 311 884	-1 311 884	-1 311 884			5 247 535
(7 år)	2021	44 822 195	-6 403 171	-6 403 171	-6 403 171	-6 403 171	-6 403 171	-6 403 171	-6 403 171			32 015 854
(7 år)	2022	22 574 477	-3 224 925	-3 224 925	-3 224 925	-3 224 925	-3 224 925	-3 224 925	-3 224 925	-3 224 925		19 349 552
(7 år)	2023	45 068 469	-6 438 353	-6 438 353	-6 438 353	-6 438 353	-6 438 353	-6 438 353	-6 438 353	-6 438 353	-6 438 353	45 068 469
Amortisert premieavvik i året			-13 244 173	-16 669 166	-18 356 256	-22 734 583	-21 591 357	-19 893 039	-17 378 333	-16 066 449	-9 663 278	-6 438 353
												113 765 391

Tabell: Prmeiavvik, amortsering og akkumulert premieavvik pr år. 2023 - 2030

Tabellen viser at inntektsført premieavvik i 2023 knyttet til KLP ordningene, var høyt (45 millioner kroner). Det er ved utgangen av 2023 tilsammen 113,8 millioner kroner som skyves til utgiftsføring i de neste 7 år. Premieavviket er dermed ikke en varig inntektspost, men en utjevningsordning som fordeler svingningene i pensjon mellom år.

Amortisering av tidligere års premieavvik (utgiftsføring) for KLP-ordningen blir 22,7 millioner kroner i 2024. Under forutsetning at det ikke oppstår nye positive premieavvik, som skal inntektsføres, kan amortiseringsbeløpet gå ned i årene fremover. Imidlertid indikerer prognoser fra KLP at det kan forventes nye positive premieavvik til inntektsføring de nærmeste årene. Inntektsføring av positive

premieavvik som overstiger amortiseringen, vil gi en positiv forbedring av netto driftsresultat, og bety et økt handlingsrom. Motsatt vil denne mekanismen bidra til redusert økonomisk handlingsrom dersom amortiseringen blir høyere enn inntektsført premieavvik. Skulle premieavviket bli en utgiftsføring vil summen av utgiftsført premieavvik og utgiftsført amortisering kunne bli en betydelig reduksjon i handlingsrommet. Det ligger derfor usikkerhet i hvordan premieavvik utvikler seg i årene som kommer.

For nærmere informasjon om årets pensjonskostnader, pensjonsmidler og pensjonsforpliktelser regnskapsføres iht god kommunal regnskapskikk, se note 4 til årsregnskapet.

Finansinntekter og -utgifter

Beløp i 1000 kr

Finansinntekter og -utgifter	Regnskap 2022	Oppr. bud 2023	Rev.bud 2023	Regnskap 2023	Avvik i kr
Renteinntekter	13 248	36 900	36 900	25 380	-11 520
Utbytter	7 189	7 000	7 000	8 557	1 557
Renteutgifter	38 614	91 000	91 000	67 629	23 371
Avdrag på lån	78 000	74 400	79 500	79 501	-1
Sum finansinntekter/-utgifter	96 177	121 500	126 600	113 193	13 407

Finansposter påvirkes av rentenivå (renteutgifter) og høyere gjeld (høyere renteutgifter og høyere avdrag). Avdragene er omtrent på samme nivå i 2023 som i 2022.

2023 var preget av sterk økning i rentenivå. Renteutgiftene økte fra 38,6 mill kr til 67,6 mill kr, men ble samtidig lavere enn budsjettet på 91 mill kr.

Avvikene fra budsjettet kan delvis forklares med at rentenivå på Husbanklån ble budsjettet for høyt både på inntektssiden (utlån) og utgiftssiden (innlån fra Husbanken). Dermed ble både renteinntekter og renteutgifter budsjettet for høyt. Samlet sett blir det et mindre budsjettavvik på 1,4 millioner kroner.

Kommunens lån bestemmes i stor grad av pengemarkedsrente (3 måneders Nibor) pluss en avtalt margin. Det vil si at de flytende renteutgiftene i stor grad svinger i takt med endringer i pengemarkedsrenten. Ved refinansiering påvirkes også renteutgiftene ved at marginpåslaget kan bli endret i det nye lånet. Altså at det ikke er mulig å få refinansiert lånet til like god eller bedre vilkår enn det gamle lånet. Kommunen bruker sertifikatlån til å holde rentekostnadene lave, når markedet ligger til rette for dette. .

Kommunen har en relativt høy andel lån med fastrente. Fastrenten er innarbeidet på ulike vis. Noen lån er rene fastrentelån, andre lån har et fast marginpåslag på toppen av flytende rente og kommunen har tre rentebytteavtaler som også inngår som rentesikring.

I tillegg til ekstern rentesikring har kommunen lagt inn en intern rentesikring ved at flytende rente budsjetteres med et tillegg på 1% på flytende rente. Dette er en ren budsjett-teknisk sikring og kommunen beholder "gevinsten" om det ikke blir bruk for sikringen.

Kombinasjon av rentesikringer og muligheter i markedet til å ta opp nye lån til lavere pris enn budsjettert, har gitt kommunen lavere renteutgifter enn budsjettert.

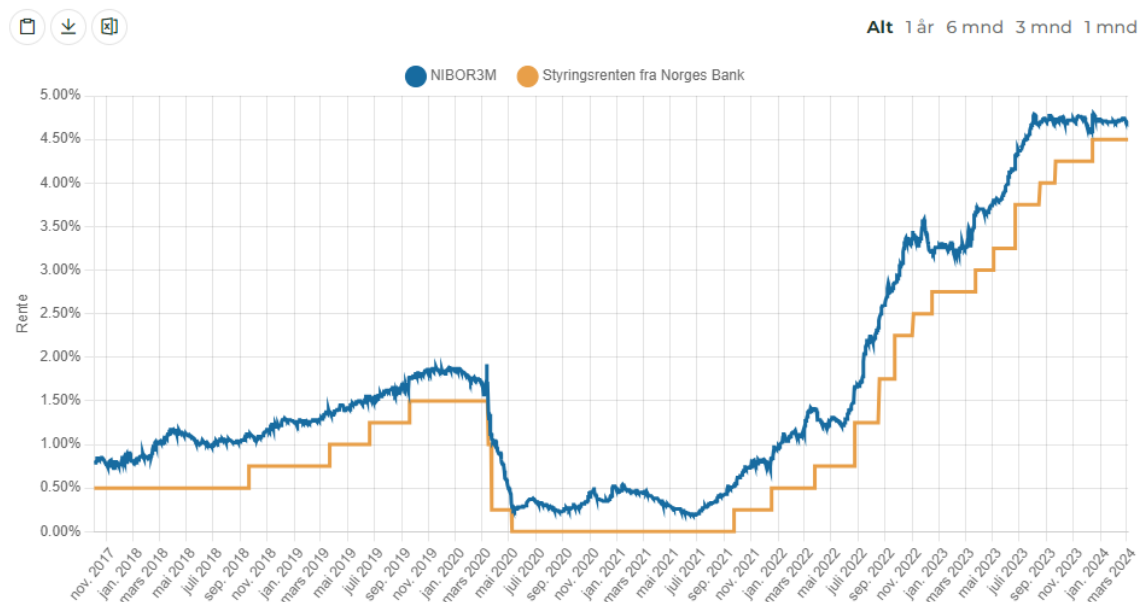
Historisk utvikling finanskostnader

Figuren viser utviklingen i styringsrenten fra Norges Bank og pengemarkedsrenten (NIBOR (3 måneders rente)). Kommunale lån ligger normalt med en margin fra 0,30% til 0,60% over pengemarkedsrenten. Det gjelder ikke fastrentelån. Disse er priset på det tidspunkt lånet er tatt opp.

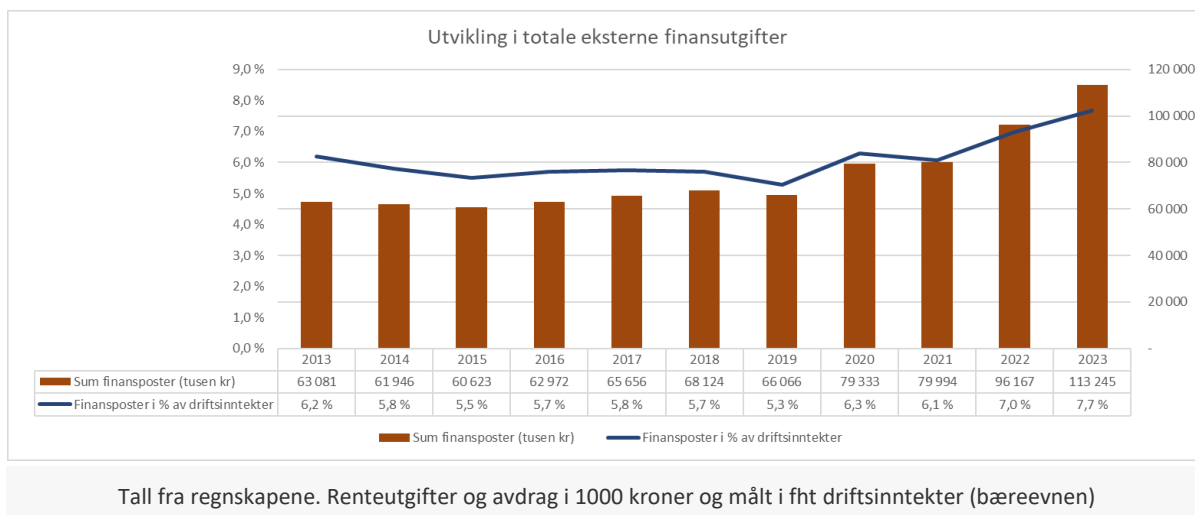
Renten gikk sterkt ned da pandemien startet i mars 2020. Renten viste så tegn til å hente seg inn i gjen utover i 2020, men utviklingen ble i stedet en fallende rente fra starten av året 2021 helt fram til det snudde ca i juli 2021. Siden juli 2021 har rentenivået gått markant opp.

NIBOR3M og styringsrente

Grafen viser utviklingen til pengemarkedsrenten i Norge (NIBOR) og styringsrenten fra Norges Bank. NIBOR3M N1 er videredistribuert etter lisens med NoRe. Se [NoRe](#) for vilkår for bruk.

Den samlede virkningen av økt rentenivå og økte avdrag er vist i figuren under.

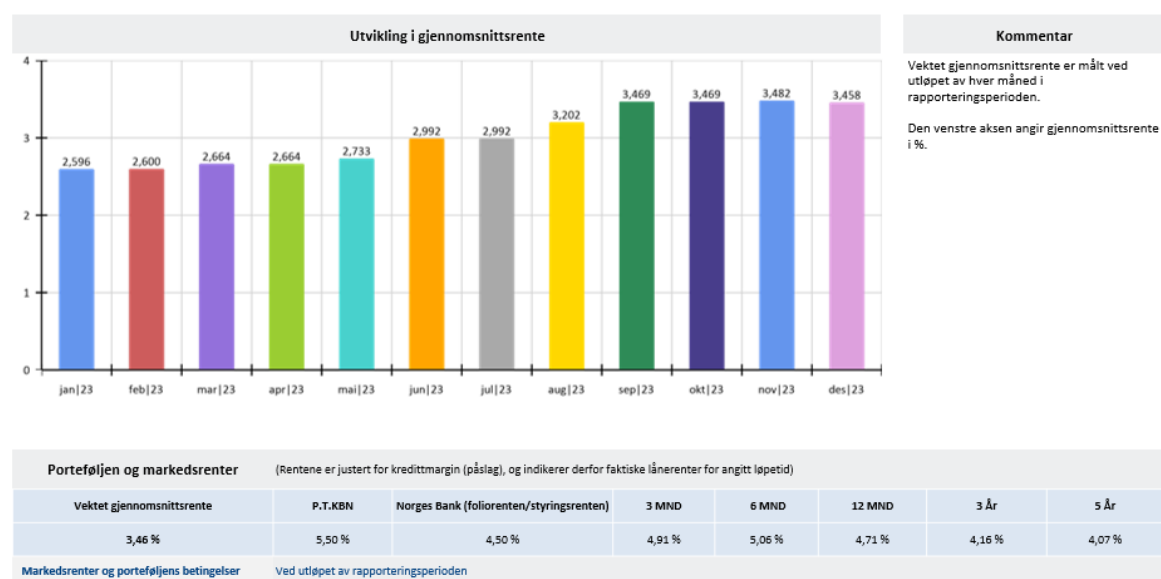

Figuren viser at finansutgifter (renteutgifter, låneomkostninger og avdragsbetaling) er mer enn doblet fra 2013 til 2023. Driverne bak den sterke økningen er rentenivå, lånevolum og hvor raskt gjeld betales ned. Forholdstallet mellom finansutgiftene og driftsinntekter sier noe om hvor stor del av det økonomiske handlingsrommet som går med til å betjene gjeld. Dess høyere andel, dess mer kan en si at det fortrenger årlig tjenesteproduksjon. Så kan det samtidig sies at det ikke vil være bærekraftig å slutte å investere, slik at det egentlig er lånevolum utover normalen for kommuner som skaper utfordringer. Andelen finansutgifter av driftsinntekter øker fra 6,2% i 2013 til 7,7% i 2023. Andelen var noenlunde stabil fram til 2020. Så har andelen økt mye fra 2020 til 2023. Investeringer og låneopptak i økonomiplan 2024-2027 tilsier at andelen kommer til å øke fremover. Denne utfordringen vil bli omtalt mer grundig i ny økonomiplan 2025-2028.

Nedenfor vises en del sentrale tall for investeringsgjeld, altså gjeld utenom Husbanklån (startlån) og pensjonsforpliktelser.

Figuren nedenfor viser utviklingen i gjennomsnittlige renter på lån i Verdal kommune i 2023. Oversikten viser bare investeringsgjeld, det vil si at Husbanklån til videreutlån ikke er med. Figuren viser at gjennomsnittrente i kommunen i desember 2023 er lavere enn styringsrenten i Norges Bank. Slik har det vært gjennom hele 2023. Dette skyldes de eksterne rentesikringene som holder igjen rentevæksten i porteføljen. Det er ikke mulig å oppnå tilsvarende gode rentebetingelser på nye lån og effekten av sikringene vil derfor svekkes fremover. Det er tatt opp to nye fastrentelån i 2023 med binding på 4 år. Disse har som har formål å sikre en evt renteøkning i neste 4-årsperiode.

Utvikling gjennomsnittrente

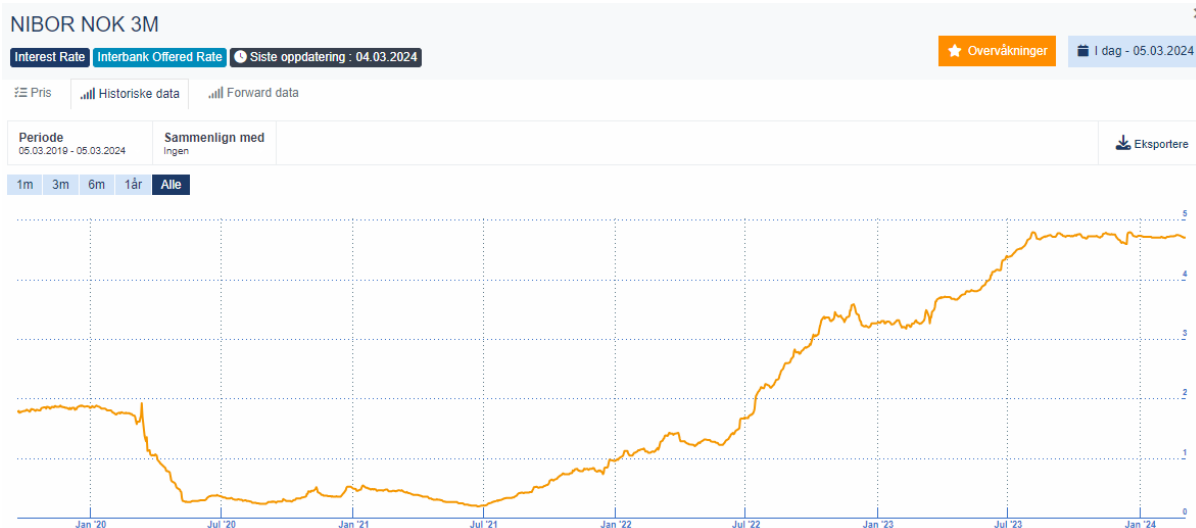

Kommentar

Vektet gjennomsnittrente er målt ved utløpet av hver måned i rapporteringsperioden.

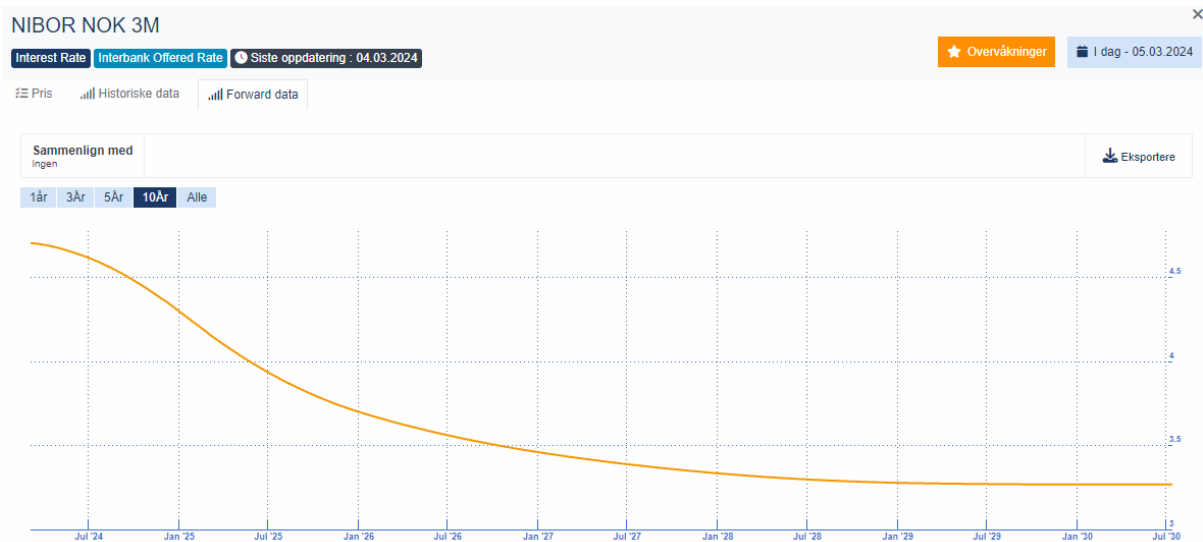
Den venstre akselen angir gjennomsnittrente i %.

Historiske renter:

Pengemarkedsrenten (Nibor 3 måneder) har ligget på ca 4,7% fra august og ut året. Etter en relativ flat utvikling i starten av året ble det en relativ sterk vekst fram til august. Sett under ett for hele året har utviklingen fulgt styringsrenten men det har gått i rykk og napp. I perioder har det vært utfliating eller nedgang. Den lange perioden utover høsten med flat utvikling viser at markedet har forventninger om rentekutt. Norges Bank har i samme periode stått hardt på at rentenivået kommer til å holde seg høyt lenge.

Framtidsrenter

Siste prognose for pengemarkedsrenten fremover er at renten skal flate ut på ca 3,3% fra 2028. Norges Bank har i sine vurderinger vært mer forsiktig med å si noe om når renten skal ned og forberedt markedet på at renten skal holdes høyt lenge. Markedet er slik sett noe i utakt med Norges Bank. Hvis Norges Bank holder rentenivået høyt, vil det trolig være et tidsspørsmål før bankene må justere opp markedsprognosene. Motsatt vil informasjon om at andre statsbanker setter ned renten, avtakende prisvekst og styrket kronekurs kunne være et signal om at markedet har rett. Da kan en rentenedsettelse komme raskere enn det Norges Bank signaliserer eller at pengemarkedsrenten ikke skal videre opp fra dagens nivå på 4,7%

I figuren nedenfor vises renteprognosen fra høsten 2022 da budsjettet for 2023 ble lagt. Markedet trodde da at rentetoppen skulle komme i løpet av 2023 og at toppen skulle ligge på 3,8%. I ettertid kan det konstatere at rentetoppen kom senere og at rentene ble en god del høyere med et nivå som for tiden er ca 4,7%. Det har derfor vært behov for rentemargin på flytende lån i budsjettet det siste halvåret av 2023.

Det ligger mer info om finansområdet i finansrapporteringen (eget fagkapittel årsberetningen).

Større prosjekter og satsinger i driften

I økonomiplan for 2023-2026 er prosjekter i regi av virksomhetsområdene beskrevet i kapitlet driftsinntekter hos tjenestene. Når regnskapet avlegges er det naturlig å vurdere omtale av prosjektene. I årsberetningen omtales kun et utvalg av prosjekter og satsinger. Formålet er å synliggjøre hvordan prosjektet eller satsingen påvirker netto årsresultatet, og ev avvik fra budsjett.

I driftsregnskapet benyttes prosjekt til å kunne sammenstille utgifter og inntekter til bestemte formål. Sammenstillingen kan omfatte regnskap for tilskuddsmidler, interne bevilgninger eller andre interne formål som å ha kontroll på utgifter til bestemte formål som ikke fanges opp av andre dimensjoner i regnskapsføringen. I 2023 er det regnskapsført utgifter på 152,5 millioner kroner med prosjektdimensjonen. Regnskapet viser tilhørende inntekter utgjør 141,1 millioner kroner, dvs regnskapsført en netto utgift på 11,3 millioner kroner med prosjektdimensjonen.

For nærmere omtale av aktivitet i prosjektet vises til omtale i kapittel 1.5 planer, satsinger og prosjekter.

Prosjekter og satsinger 2023	Driftsutgifter	Driftsinntekter	Bundne fond	Årsbudsjett	Avvik
Digitalisering/robotisering	771	-654	0	2 980	2 863
By- og bygdeLAB fase 2	1 525	-155	-1370	0	0
Polen (Eu-prosjekt)	5 246	-3 830	-1 416	0	0
Rus/psykatri voksne med langvarig behov for oppfølging	14 358	-8 538		6 457	637
Heia Verdal	1 430	-147		2 650	1 367
Heia Innherred	184	-1 329	1 645	500	0
Helseplattformen	8 246	-772		7 011	-463
Sum utvalgte prosjekter	31 760	-15 425	-1 141	19 598	4 404

Digitalisering/robotisering

Det ble i budsjett 2023 avsatt i underkant av 3 mill kroner av egne midler, til å finansiere arbeid med digitalisering og robotisering. Det er regnskapsført 771 000 kroner.

By- og bygdeLAB fase 2

Regnskap er avlagt i balanse etter bruk av tidligere avsatte midler på bundet fond.

Polen-prosjekt

Prosjektet er i 2023 avlagt i balanse med bruk av bundne driftsfond på 1,4 millioner kroner og inntektsføring tilskudd på 3,6 millioner kroner. Inntektsføringen av tilskuddet er forskuttert iht tilsagn, da tilskuddet ikke er mottatt ved avleggelse av regnskapet.

Verdal kommune avlegger regelmessig prosjektrengskapet som er godkjent av revisor. Prosjektet videreføres og sluttrapporteres i 2024.

Rus/psykiatri - tilbud til voksne med langvarig behov for oppfølging og sammensatte tjenester

Verdal kommune har etablert et tilbud til voksne med langvarig behov for oppfølging. Tilbudet består av ett ambulerende team, samt heldøgnsbemanning i samlokaliserte boliger. Kommunen har i 2023 utgifter på 14,4 millioner kroner. Inntekter utgjør 8,5 millioner kroner herav tilskudd fra Helsedirektoratet på 2,5 millioner kroner.

Heia Innherred

Prosjektet Heia Innherred ble lansert av kommunedirektørkollegiet Innherred tidlig i 2023, etter initiativ fra Verdal kommune. Sommeren 2023 ble det vedtak i både Snåsa, Inderøy, Steinkjer, Levanger og Verdal kommuner om finansiering av et felles profileringsprosjekt for Innherred. Prosjektet har god forankring i Innherredsstrategien, og visjonen «Sammen for en konkurransedyktig, attraktiv og bærekraftig bo- og arbeidsregion». Verdal kommune bevilget i juni 2023 0,5 millioner kroner til år 1 av prosjektet. Verdal kommune har påtatt seg foreløpig prosjektledelse for Heia Innherred, inkludert prosjektrengskapet, og prosjektet har en totalramme på 1,775 millioner kroner for år 1, inkludert bidraget fra de øvrige innherredskommunene.

I 2023 ble det brukt 0,5 millioner kroner iht budsjett, og med en avsetning på 1,4 millioner kroner til bundne fond. Prosjektet videreføres i 2024.

Heia Verdal

Heia Verdal er Verdal kommunes eget prosjekt for bolyst og attraktivitet og bygger på arbeidet i Heia Innherred. Der Heia Innherred har som formål å profilere hele regionen, har Heia Verdal som formål å styrke Verdal kommune som en attraktiv kommune å bo, jobbe og leve i. Det ble i februar 2023 bevilget kr 1,75 millioner kroner til arbeidet med Heia Verdal. 1 mill til styrking av interne ressurser og 750 000 kroner til mindre tiltak. I juni ble det bevilget ytterligere 900 000 kroner til bolystmidler og forskjønningsmidler.

Prosjektets totale ramme var på 2,65 millioner kroner for 2023. Driftsregnskapet viser utgifter på 1,3 millioner kroner. Mindreforbruket skyldes i hovedsak at det ikke ble ansatt arealplanlegger i løpet av året og at en del avtaler som ble inngått i 2023 først blir gjennomført i 2024. For nærmere beskrivelse av prosjektet, se kapittel 1.5 Planer, satsinger og prosjekter.

Helseplattformen

I februar 2023 var det oppstart av den nye pasientjournalen i alle avdelinger i helse. Fagteamet var i drift fra august 2023, og utgjorde til sammen en 150 % stilling og ble koordinert av innføringslederen. Flere avdelinger bemannet opp i perioden rundt oppstart, og en del avdelinger benyttet ekstra innleie for å håndtere utfordringer knyttet til systemet, spesielt i først halvår. Status i prosjektet er beskrevet i flere politiske saker – blant annet i mai og oktober 2023.

Prosjektregnskapet viser et mindre avvik for 2023. Det vil bli lagt fram oppdatert prosjektregnskap i 2024.

1.1.1.2: Investeringsregnskapet

I dette kapitlet beskrives investeringregnskapet, finansiering av investeringer, store investeringsprosjekter og budsjettavvik på investering. Fullstendige talloppstillinger finnes i [årsregnskapet](#).

Regnskapet for 2023 viser at kommunens samlede investeringsutgiftene utgjør 195,9 mill kroner. Dette omfatter investeringer i egne anleggsmidler, tilskudd til investeringer i kirkebygg og kjøp av aksjer (egenkapitaltilskudd i KLP. Investeringsutgiftene finansieres med momskompensasjon og lån.

Videreutlån til Startlån inngår i kommunens investeringsregnskap. I 2023 har kommunen finansiert nye utlån på totalt 118 mill. kroner.

Investeringer i egne anleggsmidler

Det er investert 190,6 mill kroner i varige driftsmidler, som er iht revidert budsjett 191 mill kroner. I opprinnelig budsjett var det budsjettet med investeringer på 329,8 mill kroner. Investeringsnivået er nedjustert med 138,7 mill kroner i løpet av året. Årsaken til nedjusteringen er i hovedsak forsinkelser og utsettelse.

Større avvik på investeringsprosjekter (Avvik i forhold til revidert budsjett)

	Regnskap	Budsjett	Avvik	Kommentar
Velferdsteknologi helse/velferd	0	2 000	2 000	I 2023 ble innføring av Helseplattformen prioritert. Derfor ingen store investeringer knyttet til velferdsteknologi.
ENØK-tiltak	2 957	2 000	-957	Vindusskift (Herredshuset), samt lysarmatur Ørmelen skole.

Stiklestad skole	32 248	25 000	-7 248	Fordyrende Miljøsanering, ekstra grunnundersøkelser, kjøp av siste tomt.
Vinne barnehage	909	2 000	1 091	Faktura for sampill kom først i 2024, deler skulle vært påløpt i 2023.
Verda bo- og behandlingssenter	-7 232	-9 108	-1 876	Kostnader til fortsatt tilpasning drift i 2023.
Vannrenseanlegg Hallemsåsen	27 198	30 000	2 802	Mindreforbruk i 2023. Anlegget vil stå ferdig i 2025.
Vannforsyning Leklem	5 567	4 500	-1 067	Mer omfattende arbeider enn forutsatt. Utgifter også i 2024.
Avløp, Vuku	6 490	4 600	-1 890	Mer omfattende veiomlegging av FV757 enn forutsatt, samt istandsetting av FV757 etter graving ble dyrere enn forutsatt.
Veger, uforutsett	1 377	4 000	2 623	Det ble holdt igjen midler pga raset på Skavdalen, Kjesbuvatnet. Men dette ble billigere enn forventet, slik at ikke alle bevilgede midler ble brukt.
Kjøp av tjenestebiler til internutleie tjenestene	4 544	7 000	2 456	Et mindre forbruk. Det ble kjøpt 12 biler. Bilpark skiftes ut etter intervaller basert på behov.
Helseplattformen	35 908	34 616	-1 292	Engangslisenser og engangsutgifter. Avviket er prisregulering.
Ørin Nord (kartlegging naturmangfold og regulering)	2 136	3 000	864	Mindreforbruk i 2023. Reguleringsarbeidet pågår for fullt i 2024.
Lagerbygg Sivilforsvaret	9 390	6 000	-3 390	Totalt bevilget 12 mill kr over 2023 og 2024. Bygget ferdigstilles våren 2024.
Framgården	16 370	15 566	-804	Kostnader utredning av ny politistasjon. Budsjettert med kun kjøpet.
Pumpestasjon Kålasvingen	-74	3 000	3 074	Ny pumpestasjon blir ikke levert før 2024, dermed mindreforbruk i 2023.
Ombygging kinogården	792	0	-792	

Ny barnehage Vinne

Prosjektet med ny barnehage i Vinne har gjennom året 2023 vært gjennom en effektiv samspillsfase, hvor brukermedvirkning har stått i fokus. Kommunen har gjennom året fått involvert ansatte, barn og foresatte på ulike måter. Videre har man fått lyst ut en samspillskonkurranse, med en prekvalifisering. Etter prekvalifisering fikk kommunen inn 3 tilbud som ble vurdert, og tilslutt endte konkurransen med Grande Entreprenør AS som vinner av konkurransen. I prosessen videre har man jobbet tett med entreprenør for å få frem de tankene brukerne har, og sitter nå klare til å bygge en barnehage som preges av å være designet av barnehageansatte.

Prosjektet vil ved fullføring medføre sammenslåing av de to eksisterende barnehagene; Vinne og Kanutten. Således har samspillsfasen vært både krevende og spennende for alle parter, og gjennom prosessen har man måtte gjøre kompromisser for at alle parter skal finne løsninger som man mener er best mulig. Gjennom prosessen ble det også klart for alle parter at dersom man skulle bygge en best mulig barnehage, må man rive den gamle Vinne barnehage før man kan bygge ny. Dette har medført noe ekstra arbeid, og medfører en midlertidighet i byggeperioden for både barn og ansatte av dagens Vinne barnehage.

Prosjektet har blitt noe forsinket, hovedsakelig knyttet til prosessen med Tensio og vurderinger om å flytte høyspentledningen som går over barnehagetomten. Verdal kommune har nå planlagt å rive Prixbygningen i Vinne, rive Vinne barnehage og deretter opparbeide et nytt barnehageområde hvor det skal bygges en ny barnehage med kapasitet på 120. Barnehagen er estimert til bli rett i overkant av 1600 m². Selve barnehageområdet er i overkant av 11 000 m². Prosjektet har fått en investeringsramme på 106 542 500 kr, hvorav selve bygget har en byggkost på 82 864 200 (inkludert alle opsjoner).

Oppstart på byggeplass er forventet i april 2024, og ferdigstillelse av den nye barnehagen er satt til 01.07.2025.

[Kommunestyretssak 13/2024: Nye Vinne barnehage - slutføring og fase 2 kontrakt](#)

Nye Stiklestad skole

Nye Stiklestad skole har gjennom 2023 vært gjennom en omstrukturering fra å være planlagt som en 350 elevers skole og gå til 230-250 elevers skole. Denne omgjøring ble skissert gjennom å bruke eksisterende tegningsgrunnlag fra forprosjektet og effektivt skissere om dette til en mindre skole. De nye skissene ble presentert for ansatte, elever og foresatte, og det gjort noen endringer før prosjektet skulle legges ut på anbud. Konkurransen ble lagt og i juni konkluderte kommunen med at Grande Entreprenør AS ble vinner. Denne beslutningen ble påklaget og gjennom sommeren jobbet kommunen med å svare ut klagen. Klager besluttet å klage tildelingen til KOFA (Klagenemda for offentlig anskaffelser), og saken ble tatt inn der som en prioritert sak. Kommunen og klager fikk svar fra KOFA i november, og der fikk kommunen medhold på 4 av 5 punkter. Uttalelsen til KOFA gjorde at kommunen gjorde en ny tildeling, slik at man fikk korrigert det KOFA hadde poengtert. Den nye tildelingen medførte en mindre rokkering i utskåringen av tilbyderne, men ikke nok til å endre vinner av konkurransen. Den nye tildelingen ble påklaget på slutten av året, og kommunen svarte ut denne tidlig 2024. Basert på å ha avsluttet klagesakene, fikk kommunen signert samarbeidsavtale og fase 1 kontrakt med Grande i februar 2024. Klageprosessen ble en ekstra belastning for kommunen, og gjorde at fremdriftsplanen som var planlagt ikke kunne følges. Totalt sett medførte klagebehandlingen at prosjektet har fått forskjøvet oppstart, og dertil er ferdigstillelsesdato nå forskjøvet til 31.12.2025.

Til tross for merarbeidet med klagebehandlingen har kommunen fortsatt jobben med å klargjøre skoletomta for bygging. Selve tomta har krevd, og krever, ekstra forhåndsregler med tanke på geoteknikk, og grunnforhold, i tillegg til at massene på tomta var delvis sterkt forurenset. Tiltaket med å fjerne forurenset masse startet i mars/april og har vært en avgjørende fase for klargjøringen. Totalt har kommunen fjernet 17 707 tonn med forurensete masser, som er kjørt på deponi. For å sikre skolebygget mot fremtidige setningsskader er fotavtrykket til skolen forbelastet med 15 950 m³ med stein.

Totalt har prosjektet pådratt seg 65,3 MNOK i kostnader, dette er 10,5 MNOK mer enn man var forespeilet i juni 2023. Det betyr at posten for uforutsette utgifter er redusert 11,8 MNOK. Utgiftene er i all hovedsak knyttet til anskaffelse av tomter, grunnarbeid, miljøsanering og arbeidskraft knyttet til prosessen med å kvalitetssikre området og få tilpasset anbudsunderlaget.

Tilskudd til andre investeringer er tilskudd til investeringer i kirkebygg, iht budsjett.

Investeringer i aksjer 2,6 mill kroner gjelder egenkapitaltilskuddet i KLP, som er 166 000 kroner lavere enn budsjettert.

Finansiering

Kommunen har total 193,8 mill kroner investeringsinntekter som er iht revidert budsjett. Finansieringen består av momskompensasjon, tilskudd fra andre, salg av anleggsmidler, overføring fra drift og bruk av lån.

Momskompensasjon på 16,9 mill kroner er 4,4 mill kr mindre enn budsjettert.

Tilskudd fra andre gjelder sluttoppgjør der kommunen fikk refundert midler for VBB (7 millioner kroner), samt tippemidler for 2023 på 1,2 millioner kroner.

Salg av varige driftsmidler 1,7 millioner kroner. Dette gjelder salget av Møllegata 12.

Salg av finansielle anleggsmidler er andeler i Naboer AB, 12 000 kroner.

Mottatte avdrag på utlån på 2,015 mill kroner. Dette gjelder i hovedsak tilbakebetaling fra Vuku IL.

Bruk av lån er regnskapsført iht budsjett. På grunn av redusert framdrift i investeringene, er budsjettert bruk av lån 127,4 mill. kroner i lavere enn opprinnelig budsjett. Det vises til nærmere omtale i note 18 til årsregnskapet. Reduksjonen i bruk av lån medfører at det ved utgangen av året er ubrukte lånemidler til egne investeringer på 36,9 mil. kroner, som vil bli benyttet i 2024.

Overføringer og netto avsetninger

Overføring fra driftsregnskap 3 mill kroner iht budsjett.

Bruk av bundne investeringsfond på 9,1 mill kroner er bruk av avdragsfond videreutlån, mottatte avdrag avsatt tidligere år, jf omtale videreutlån.

Dekning av tidligere års udekket beløp. Ved avslutning av årsregnskapet er det finansiering til å dekke 894 093 kroner av tidligere års uinndekket årsresultat. Dette medfører at merforbruk fra 2021 er inndekket, samt at merforbruk fra 2022 er redusert. I 2024 må resterende av merforbruk fra 2022, 8.502.687 kroner inndekkes.

Lån til videreutlån

Kommunen budsjetterte med opptak av nye Startlån i Husbanken med til sammen kr 100 millioner i 2023. Det ble først søkt om søkt om 75 mill kr. Dette ble innvilget og utbetalt og er i samsvar med opprinnelig budsjett. Budsjettet ble så revidert med nye 25 mill kr i låneopptak og ny søknad ble sendt Husbanken. Kommunen fikk da avslag på søknad fordi Husbanken hadde brukt opp sin låneramme. Kommunen har likevel lånt ut tilsvarende revidert budsjett, ved å bruke av ubrukte lånemidler og inntekter fra ekstraordinære avdrag.

Det sto igjen 33,1 mill i ubrukte lånemidler pr 31.12.22. Det er utlånt 118,9 mill kr i 2023 og ubrukte lånemidler pr 31.12.23 er ca 8 mill kr.

Det er fortsatt stort behov for denne ordningen og kommunen jobber godt med å få finansiert egne boliger til både barnefamilier og enslige. Lånemassen er totalt på kr 460,8 mill kr pr 31.12.23 mot 364.4 mill kr pr 31.12.22. Det er veldig liten del av dette som er restanse og det er nærmest ikke tap på noen av lånene.

Det har ikke vært tapsføringer knyttet til på startlån i Husbanken i 2023. Ved utgangen av 2023 har kommunen 8,1 mill kroner i ubrukte lånemidler til startlån.

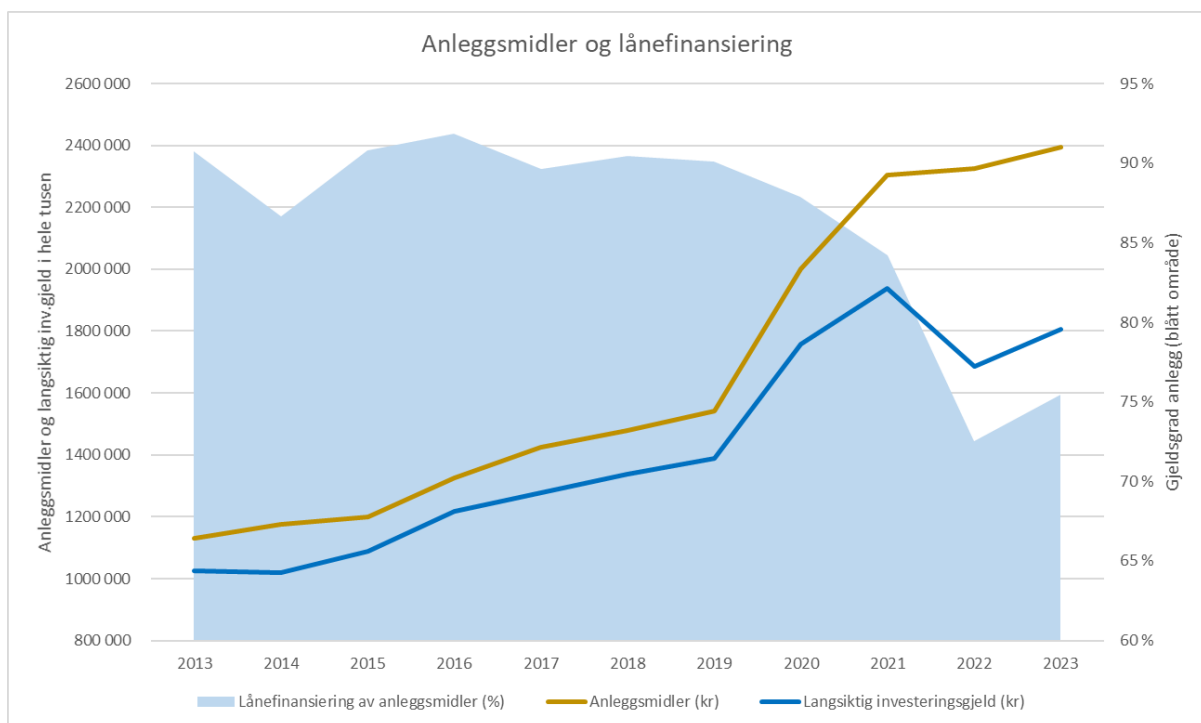
1.1.1.3: Balanseregnskapet

I dette delkapitlet analyseres Balanseregnskapet. Balanseregnskapet viser verdi på eiendeler, gjeld og egenkapital. Balanseregnskapet i kommuneregnskapet ligner mye på regnskaper for private, men det er også forskjeller. Balanseregnskap i kommuner har et klart skille mellom arbeidskapital (omløpsmidler og kortsiktig gjeld) og langsiktig kapital (anleggsmidler og langsiktig gjeld). Egenkapitalen er delt opp i fri og bundet egenkapital.

Anleggsmidler og lånefinansiering

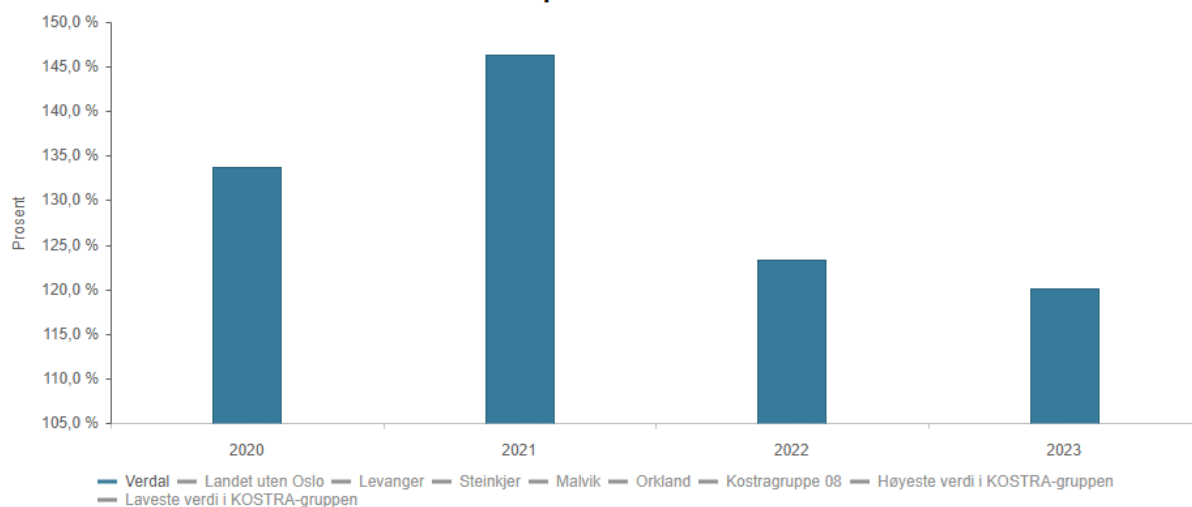
En stor del av kommunens anleggsmidler består av boliger, skoler, barnehager, institusjoner, administrasjonsbygg mv. I tillegg kommer utlån og pensjonsmidler. Mye av bygningsmassen i kommunen er gammel, i tillegg er det gjennomført store investeringer både i skole og helse. Gjeldende økonomiplan viser at investeringsløpet også er planlagt å fortsette. Status for investeringsprosjektene er nærmere omtalt over (kap 1.1.1.2 Investeringsregnskapet).

Kommunelovens § 14-14, jfr §§ 14-15 til 14-17, angir til hvilke formål en kommune kan ta opp lån. I hovedsak begrenser dette seg til finansiering av varige driftsmidler som skal eies av kommunen selv. Slike investeringer bokføres i kommunens balanse, og avskrives lineært over anleggsmiddelets levetid. Prinsipper om betaling av låneavdrag tilsier at lånegjelden som minimum skal avdras i samme takt som anleggsmiddelets verdiforringelse. Det er derfor naturlig å sammenstille anleggsmidlene og lånefinansieringen i samme graf:

Figuren viser at gjeldsgraden har gått noe opp fra 2022 til 2023.

Netto lånegjeld (Fylkes-)Kommunekasse Andel av brutto driftsinntekter (prosent)

	2020	2021	2022	2023
Verdal	133,8 %	146,4 %	123,3 %	120,1 %

Figur: Netto lånegjeld i prosent av driftsinntektene, kommunekassen 202-2023. Kilde: Framsikt - Analyse

Det følger av kommuneloven at det ikke kan tas opp lån til den delen av anskaffelseskostnaden som blir kompensert etter merverdiavgiftskompensasjonsloven, så ordinære investeringer (i f.eks skolebygg), vil derfor normalt finansieres med omlag 80 % lån og 20 % mva-kompensasjon. Selvkostinvesteringer, dvs investeringer innenfor vann og avløp har ordinær fradragrett for mva, og er ikke omfattet av mva-kompensasjonsloven. Finansieringen av selvkostinvesteringer vil fremkomme i regnskapsskjema etter kommuneloven som 100 % lånefinansiert. Forventningen til gjeldsgrad i prosent av anleggsmidler er at denne ligger mellom 80 og 100 prosent, men man kan også komme lavere enn 80 % dersom man har mottatt store tilskudd, eller har greid å finansiere investeringer med bruk av egne midler. Lav gjeldsgrad vil gjøre kommunen mindre sårbar ifht endringer i rentemarkedet, og indikerer også en sunnere finansieringsprofil. Det er positivt for kommunens økonomi at kurven for gjeldsgrad er nedadgående. Høyere avdragsbetaling enn tidligere har bidratt til denne utviklingen. Nedadgående gjeldsnivå er midlertidig og en konsekvens av at en del større investeringer er utsatt.

Gjeld

Størrelsen på gjeld kan ha betydning for kommunens drift. Høy gjeld binder opp inntekter til å finansiere renter og avdrag. Samtidig er gjeld en vanskelig størrelse å analysere på en entydig måte. Dette skyldes blant annet at gjeld følger investeringssykluser, at gjeld er delvis komplementær med langsiktig leie, at kombinasjonen lav gjeld med svak driftsbalanse og høyt investeringsbehov er en farlig kombinasjon osv. Det er heller ikke slik at kommunene alltid kan velge bort investeringer og låneopptak. For bygninger og anlegg som har hatt sin levetid, vil det være nødvendig å reinvestere. En utsettelse av investeringen vil ofte slå ut i høyere vedlikeholdskostnader og/eller at driftsform ikke blir effektiv i forhold til nåværende og fremtidige behov. I noen tilfeller er investeringer nødvendig for å tilpasse til endringer i demografi og innbyggerbehov. Kommunene må derfor holde av tilstrekkelig midler til å fornye sine bygninger og anlegg.

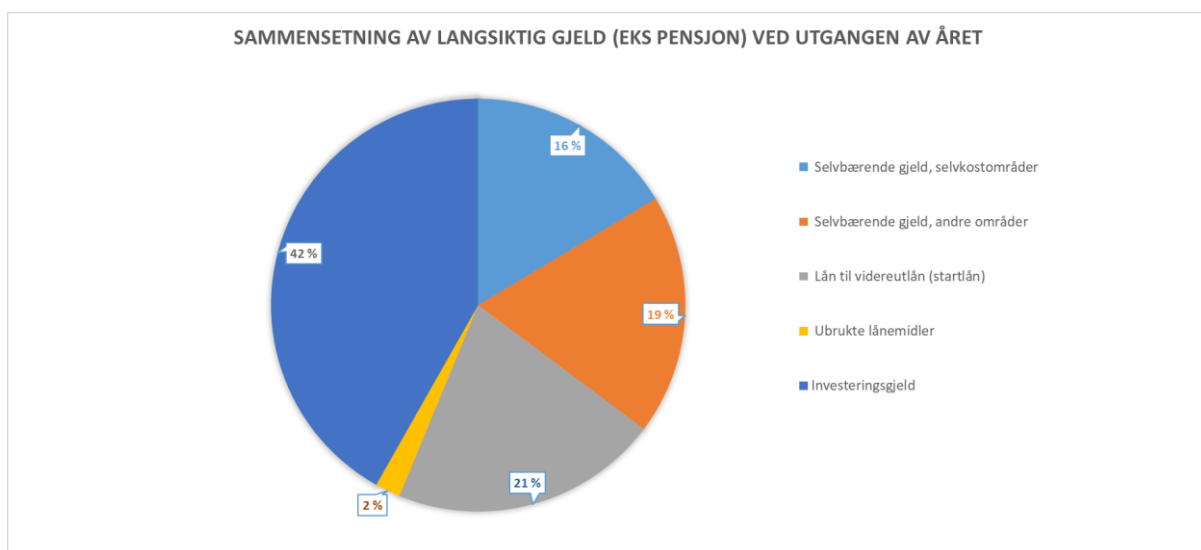
Kommunedirektøren ser at gjeld må tolkes inn i en helhet. Det er ikke gitt at målet er å ha lavest mulig gjeld til enhver tid. Gjeldsnivået må holdes på et nivå som kan finansieres på en trygg måte og slik at utgiftene til å bære gjelden ikke fortrenger nødvendige tjenester.

Gjeldssammensetning og renteeksponering

Ved utgangen av 2023 har kommunen i underkant av 3,8 milliarder kroner i samlet langsiktig gjeld, noe som er en oppgang på omtrent 280 millioner fra året før. Gjeldsbeløpet fremgår av note 8 i regnskapet og består av 1 805,9 mill kr i lån med lang løpetid, 479 mill kr i Husbanklån til videreutlån, 1 512,6 mill kr i pensjonsforpliktelser.

Omtrent 40 % av den langsiktige gjelden består av pensjonsforpliktelser. Dette er gjeld som har en motpost i oppsparte pensjonsmidler med omtrent tilsvarende beløp. Husbanklånene har en motpost i videreutlån. Både pensjonsforpliktelser og Husbanklån kan dermed trekkes ut som selvfinansierende lån. Men det stopper ikke der. Kommunen har også andre lån som mer eller mindre er selvfinansierende. For å finne den gjelden som må finansieres med skatt, rammetilskudd og andre inntekter, kan gjelden dekomponeres grovt i typer gjeld.

Om man dekomponerer gjelden ytterligere, kan den presenteres slik:

Kakediagrammet viser at en forholdsvis stor del av kommunens gjeld kan knyttes til investeringer som helt eller delvis finansierer gjelden selv. Det er med andre ord ikke all gjeld som er like "byrdefull" for kommunens økonomi. Dette er mest åpenbart innenfor selvkostområdene vann og avløp, hvor renter og avdrag på lån til investeringer inndeckes gjennom gebyr til brukerne av tjenestene, dvs kommunens innbyggere og næringsliv. Andre investeringer som kan sies å være helt eller delvis selvbærende, er bygninger hvor leietaker betaler husleie, slik som omsorgsboliger og teaterhuset. Eiendomstomter står seg stort sett i verdi, og kan nok også forventes å ha en viss prisstigning. Dessuten er enkelte investeringer blitt omfattet av rentekompensasjonsordninger fra Husbanken, hvor kommunen mottar et årlig tilskudd. Lån til videreutlån er husbanklån som lånes ut videre til barnefamilier og personer som er i en særlig utfordrende situasjon, og mangler en egnet bolig. Også denne gjelden er omtrent selvbærende. Lån til øvrig tjenesteproduksjon er investeringer hvor kommunen fullt ut bærer rentene selv (renteeksponert gjeld), slik som ved investeringer i skoler, barnehager, veier og så videre.

Som en merknad til framstillingen foran presiseres det at all finansiering i investeringsregnskapet i utgangspunktet er fellesfinansiering, slik at inndelingen er gjort forholdsmessig ut fra lånefinansieringsgrad og bokført verdi av anleggsmidler.

	2019	2020	2021	2022	2023
Selv bærende gjeld	624 519	658 633	711 328	740 174	805 371
Lån til videreutlån (startlån)	214 104	258 400	347 146	416 711	478 977
Ubrukte lånemidler	66 585	52 669	63 744	33 105	45 034
Investeringsgjeld	697 431	1 047 231	1 163 751	912 123	955 496
Pensjonsforpliktelser	1 470 958	1 364 821	1 321 137	1 451 500	1 512 660
	3 073 597	3 381 754	3 607 106	3 517 113	3 797 538

I tabellen under har vi samlet ulike tall om gjeld fra SSBs KOSTA-statistikk. Våre egne beregninger for investeringsgjeld er et motstykke til kostra sine tall for rente-eksponert gjeld. Kostra har imidlertid en mer sjablongmessig måte å regne rente-eksponering på. Vår lokale beregning fanger opp forhold som ikke er så lett å fange opp i en nasjonal beregning, for eksempel teaterhuset som finansieres gjennom leieinntekter. Til gjengjeld vil de lokale tallene ikke være like egnet for sammenligning mot andre kommuner.

En kommunes rente-eksponering sier noe om renterisikoen, altså hvor følsom kommunen er for endringer i rentenivået. Verdal kommune er etter definisjonen i Kostra målt til å ha en rente-eksponering på 83,9 % av driftsinntektene, som er høyere enn landsgjennomsnittet. Tallet indikerer at en renteøkning på ett prosentpoeng isolert sett vil spise 0,84 prosent av driftsinntektene i kommunen.

KOSTRA-tall for gjeld Konsern	Årstall	Landet u/Oslo	Verdal	Verdal
		Andel av brutto driftsinntekter Prosent	Andel av brutto driftsinntekter Prosent	(Beløp i 1000 kr)
Langsiktig gjeld	2021	213,1	265,7	3 667 376
	2022	214,5	250,3	3 583 384
	2023	216,0	244,6	3 864 220
Netto lånegjeld	2021	93,0	142,4	1 965 755
	2022	92,9	121,7	1 741 962

	2023	92,2	120,1	1 817 475
Netto renteeksponering	2021	48,6	97,3	1 342 428
	2022	46,7	74,7	1 069 369
	2023	50,1	70,4	1 112 105
Renteeksponert gjeld	2021	67,9	111,4	1 537 740
	2022	67,9	89,3	1 278 102
	2023	66,0	83,9	1 326 111

Merk at dette er tall fra foreløpig kostrapublisering i mars, og at det derfor kan komme rettinger inntil endelige tall blir publisert i juni.

Andre langsiktige bindinger

I tillegg til økonomiske binding med gjeld, vil kommunen også ha andre langvarige forpliktelser. Dette er for eksempel langsiktige leieavtaler og avhengighet av kommunale selskaper og aksjeselskaper.

Bindinger som er knyttet til avhengighet av selskaper utenfor kommunen som juridisk enhet, er sammensatte og vanskelige å beskrive på en entydig måte. Stiklestad Nasjonale Kultursenter AS kan stå som et eksempel på et slikt avhengighetsforhold. Her er det avtaler mellom kommunen og selskapet som skaper langsiktige bindinger. Samtidig er kultursenteret en viktig del av kommunens tilbud ut mot innbyggerne, slik at det også ligger bindinger i kommunens behov for at kultursenteret fyller sin rolle. Dersom økonomien i et selskap kommunen har et avhengighetsforhold til blir svak, så vil det lett kunne få indirekte konsekvenser for kommunens økonomi. For eksempel ved at kommunen må reetablere tilbud i nye bygg, at kommunen må reforhandle leieavtaler, stille garantier osv.

Denne typen indirekte risiko er vanlig for kommuner, og kommunedirektøren kan ikke se at risikoen er vesentlig høyere i Verdal kommune enn i kommuner vi naturlig kan sammenligne oss med. Det er samtidig viktig at denne typen iboende risiko er med i arbeidet med økonomisk planlegging.

Det vises for øvrig til [eierskapsmelding 2022](#) som er tatt inn som en del økonomiplan 2023-2026 og note 11 om garantiansvar og note 6 aksjer og andeler i årsregnskapet for 2022. Disse kildene gir mer info om kommunens engasjement i andre selskaper og evt forpliktelser som for eksempel ansvar for gjeld.

1.1.1.4: Kostratall økonomi

Kostragruppe

For å gjøre det lettere å sammenligne KOSTRA-data på tvers av kommuner har Statistisk sentralbyrå (SSB) satt sammen kommunene i grupper basert på folkemengde og økonomiske rammebetingelser. Hensikten med gruppeinndelingen er å komme fram til sammenlignbare kommuner. Grupperingene revideres regelmessig.

Verdal kommune har i perioden 2020-2023 tilhørte tidligere kostragruppe 7. Denne gruppen består av kommuner med folkemengde i intervallet 10 000 - 19 999, har lave bundne kostnader, lave frie disponible inntekter. s vurdering av nivå på frie disponibel inntekter.

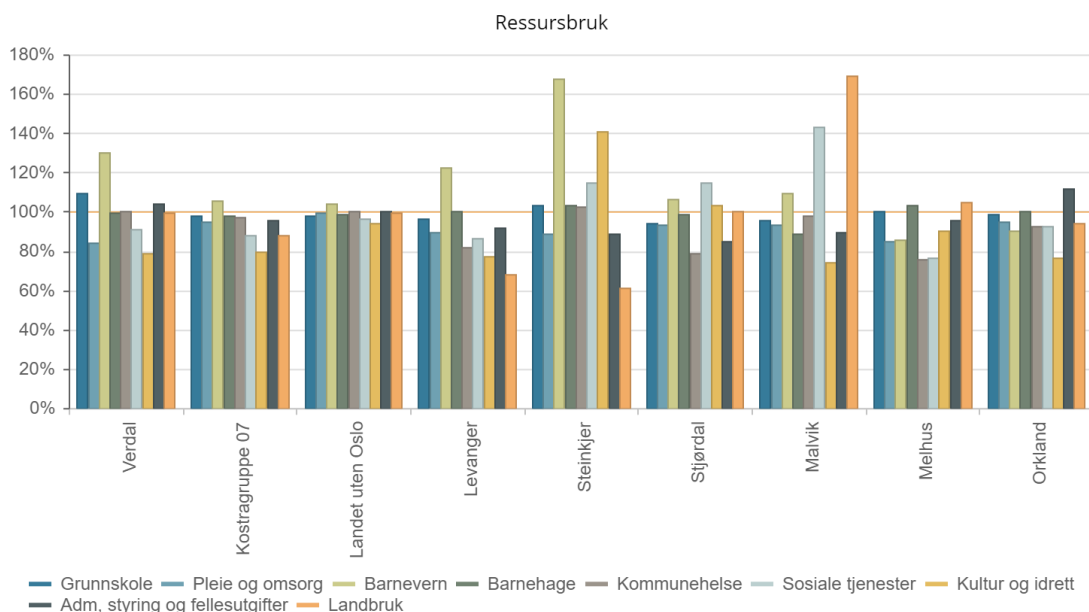
Fra fra 1.1.2024 er Verdal kommune klassifisert i KOSTRA-gruppe 08.

I årsrapporten sammenlignes Verdal kommune med KOSTRA-gruppe 07.

Ressursbruk store tjenester

Ressursbruk er forholdet mellom kommunens egne utgifter på tjenesteområdet og landsgjennomsnittet korrigert for kommunens eget utgiftsbehov. Er ressursbruken høyere enn 100 prosent, bruker kommunen mer penger enn landsgjennomsnittet korrigert for kommunens utgiftsbehov.

Figuren under viser kommunens utgifter pr tjenesteområdet målt i forhold til sammenlikningskommuner og landsgjennomsnittet korrigert. For å gjøre det mulig å sammenligne er det korrigert for kommunens ulike utgiftsbehov. Er ressursbruken høyere enn 100% så bruker kommunen mer penger enn landsgjennomsnittet korrigert for kommunens utgiftsbehov.

Figur: ressursbruk store tjenester 2023. Jilde: Framsikt - Analyse

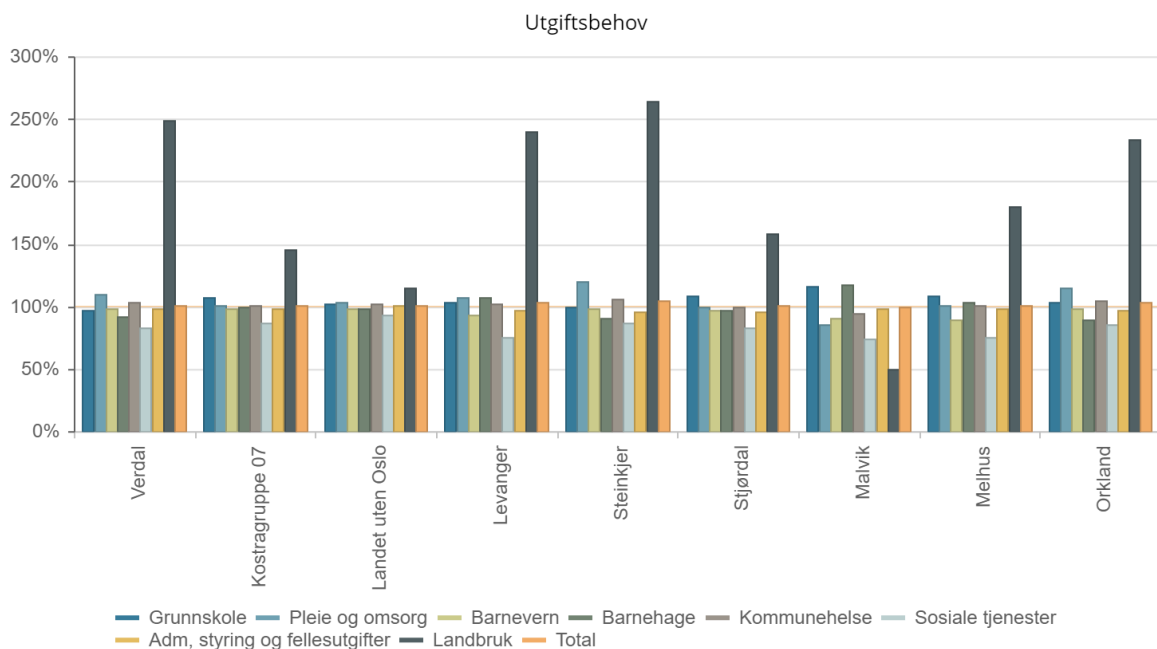
Det store bildet er at kommunen har lav ressursbruk i de fleste tjenestene. Dette har både sammenheng med inntektsnivå, tettbygdhet og høy gjeld. Unntakene er grunnskole og barnevern. Her ligger kommunen klart høyere. Kommunen har noe høyere utgifter til administrasjon, styring og fellesutgifter i 2023 enn kostragruppe 07 og landet uten Oslo.

Barnehage, kommunehelse og administrasjon, styring og fellesutgifter ligger omtrent på landsgjennomsnittet. Som figuren viser har barnehage redusert ressursbruk i forhold til foregående år som har vært over landsgjennomsnittet. Ressursbruk innen kommunehelse har økt og ligger nå på gjennomsnitt.

Kommunens høye gjeldsnivå og mangelen på andre inntekter (høy eiendomsskatt, kraftinntekter, utbytteinntekter mv) gjør at kommunen ikke har mulighet til å ligge med ressursbruk på gjennomsnittet eller høyere på den samlede ressursbruken. Avviket er skjevfordelt mellom tjenestene. Dette kan skyldes både behov og valg som er gjort administrativt og/eller politisk. Det er grunn til å tro at historikk er en viktig forklaring på skjevfordelingen. Det må understrekes at det ligger til kommunestyret å vedta en annen prioritering enn det som følger av matematiske sammenligninger, slik som denne som er gjort av Framsikt.

Utgiftsbehov

Grafen viser utgiftsbehov for egen kommune og sammenligningskommuner både total for alle tjenester og per tjenesteområde. Tallene for utgiftsbehov er hentet fra inntektssystemet. En kostnadsnøkkel på eksempelvis 105 prosent betyr at det er normalt at det bevilges 5 prosent høyere ressurser til denne tjenesten. De 5 prosentene ekstra er et forklart avvik. Kommunen kompenseres for avviket med en økning av rammetilskuddet (utgiftsutjevningen) Merk at dette ikke er merkede midler. Kommunen står fritt til å fordele sine ressurser ut fra lokal vurdering av behov og muligheter til å dekke behov. Utgiftsnøkkelne/utgiftsbehovet defineres årlig i Statsbudsjettet (grønt hefte).

Figur: Utgiftsbehov. Kilde: framsikt - Analyse

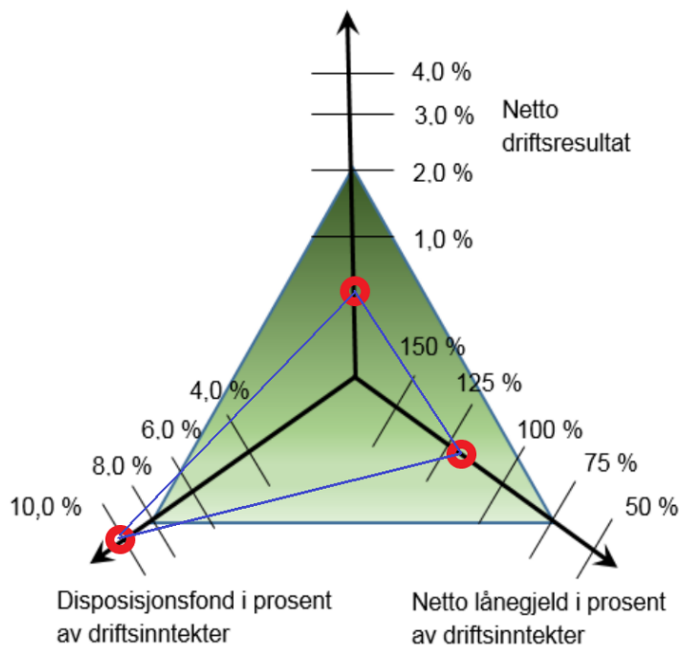
Verdal kommune har utgiftsbehov over landssnittet for tjenestoområdene pleie og omsorg og landbruk. For grunnskole, barnevern, kommunehelse og administrasjon, styring og fellesutgifter ligger kommunen på landssnitt. Utgiftsbehovet ligger lavere enn landssnitt for barnehage og sosiale tjenester. Samlet sett ligger kommunen nesten helt på landssnittet i utgiftsbehov. Det betyr at kommunen samlet sett ikke mottar ekstra inntekter av betydning for å dekke ufrivillige utgiftsforskjeller. I praksis betyr det eksempelvis at kommunen mangler ekstraintekter til å satse i grendene, i motsetning til spredtbygde distriktskommuner.

1.1.2: Økonomisk bærekraft (§14-7 a)

Lovkravet

§ 14-7 a) forhold som er viktige for å bedømme den økonomiske utviklingen og stillingen , og om den økonomiske utviklingen og stillingen ivaretar den økonomiske handleevnen over tid. Dette kapitlet tar for seg siste del av setningen, den økonomiske handlingsevnen.

Finansielle måltall Verdal kommune

Måltall Verdal

Måltall Verdal er satt skjevt ift KØB originalfigur pga høy gjeld

2% netto driftsresultat
10% disposisjonsfond
120% gjeldsgrad

Risikoen i høy gjeld kompenseres med å sette opp kravet til dispfond. Måltallene må settes ut fra økonomien i den enkelte kommune.

Finansielle måltall i hht KØB-modellen.

Kommunestyrets vedtak av finansielle måltall- sak 116/21

Saksprotokoll i Kommunestyre - 25.10.2021 - 116/2021

BEHANDLING:

Ved votering ble formannskapetets innstilling enstemmig vedtatt.

VEDTAK:

1. Verdal kommune vedtar finansielle måltall for årene 2022-2025. Finansielle måltall skal bidra til økt kommunaløkonomisk bærekraft. Vedtaket er i samsvar med lovkrav i kommuneloven § 14-1.
2. Følgende finansielle måltall vedtas for Verdal kommune perioden 2022-2025.
 - a. Driftsmargin (netto driftsresultat) 2%
 - b. Disposisjonsfond 10%
 - c. Netto lånegjeld 120%
3. Alle måltall er dynamiske og følger utviklingen i kommunens inntekter (bæreevne). Måltallene regnes i prosent av kommunens totale driftsinntekter slik de fremgår av økonomisk oversikt etter art, gitt i budsjett og regnskapsforskriften § 5-6.
4. Måltallene er veiledende for økonomisk utvikling over tid og setter ikke absolutte grenser for det enkelte års budsjett. Det enkelte års budsjett skal likevel gi et positivt bidrag til at kommunen nærmer seg målene for en bærekraftig økonomi.
5. Avvik fra måltallene og konsekvenser for bærekraft skal beskrives i kommunens plan- og styringsdokumenter.

Måltall 2023

2 av 3 av kommunens finansiell måltall er nådd i 2023.

Måltall	Hva måles	Indikator	Måltall	2023		2022	
				Kommune	Konsern	Kommune	Konsern
Driftsmargin	Økonomisk bærekraft i året	Netto driftsresultat %	2%	0,03 %	0,5 %	3,8 %	4,0 %
Disposisjonsfond	Økonomisk bærekraft i økonomiplanperioden	Disposisjonsfond %	10%	10,7 %	11,5 %	11,9 %	12,8 %
Gjeldsgrad	Økonomisk bærekraft neste 20-40 år	Netto lånegjeld %	120%	120,1 %	115,0 %	123,3 %	121,7 %

Måltallet for driftsmargin er ikke nådd for 2023. Det betyr at det ikke er tilstrekkelig bærekraft i det resultatet som er oppnådd. Tallet er således et incentiv til å stramme inn budsjettene eller øke inntekter. Resultatet bryter trenden fra de foregående år. Det er samtidig slik at utviklingen i Verdal er svært lik det som har vært utviklingen nasjonalt i 2023.

Kommunens disposisjonsfond er nå 10,7 prosent av driftsinntektene, en liten nedgang fra 2022. Måltallet for disposisjonsfond på 10 prosent er såvidt nådd i 2023. Det er fortsatt lavere enn landssnittet.

Måltallet for gjeld er på samme nivå som i 2022, og det ligger på måltallet på 120 prosent.

Et gjeldsnivå over måltallet og over landssnittet indikerer en noe høyere risiko. Dette må kompenseres gjennom bedre driftsmargin og høyere disposisjonsfond.

KØB-modellen

KØB-modellen er en modell for kommunaløkonomisk bærekraft. Modellen setter tre måltall i sammenheng og lar disse definere det samlede økonomiske handlingsrommet. KØB-modellen bygger på forskning og analyser av økonomiske utfordringer i kommunene. Modellen er utviklet i samarbeid mellom Nord Universitet, Statsforvalteren i Nordland og Rana kommune. KØB-modellen har utgangspunkt i kravet om økonomisk bærekraft slik det beskrives i lovarbeidene til kommuneloven av 2020.

KØB-modellen retter seg i praksis direkte mot de grunnleggende kravene om økonomiforvaltning i kommuneloven. I § 14-1 er kravet til at den økonomiske handlingsevnen ivaretas over tid en grunnleggende forutsetning for styring og økonomisk kontroll.

§ 14-1. Grunnleggende krav til økonomiforvaltningen

Kommuner og fylkeskommuner skal forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid.

Kommuner og fylkeskommuner skal utarbeide samordnede og realistiske planer for egen virksomhet og økonomi og for lokalsamfunnets eller regionens utvikling.

Kommuner og fylkeskommuner skal forvalte finansielle midler og gjeld på en måte som ikke innebærer vesentlig finansiell risiko, blant annet slik at betalingsforpliktelser kan innfris ved forfall.

Til en viss grad vil de tre måltallene kunne kompensere for hverandre, slik at risikoen med høy gjeld kan møtes med å øke størrelsen på disposisjonsfond og driftsmargin. Dette fremstår som relevant for Verdal kommune med den høye gjelden som kommunen vil ha i mange år fremover.

Nedenfor er er en skjematisk beskrivelse av måltallene i KØB-modellen.

KØB-perspektivet:

NDR:

- Risiko for uforutsette hendelser – tilsier at man bygger inn en sikkerhet for det uforutsette
- Slipper å redusere driften, nå evt hendelser oppstår (akutt)
- I KØB-sammenheng; **NDR kan sees på som økonomisk bærekraft over 1 år (årsbudsjett-perioden)**

Disposisjonsfond:

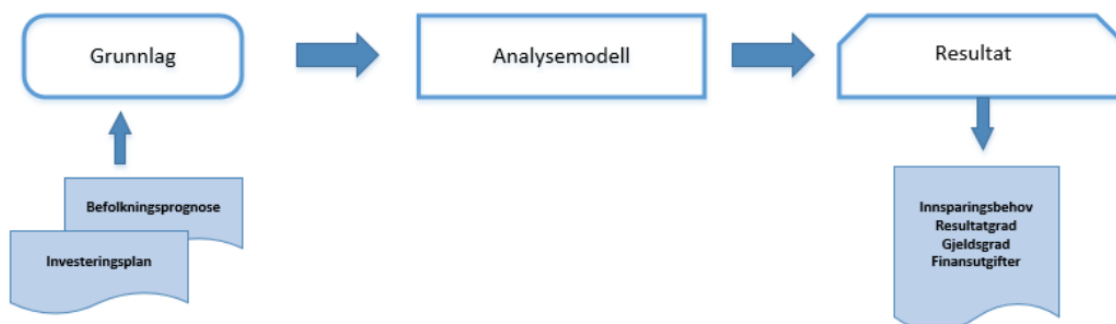
- Disposisjonsfondet er midler som er satt av til reserve – for ikke planlagte utfordringer (slipper å foreta større endringer i drift).
- Gjør det mulig for kommunen å bruke tid på endringene i driften
- I KØB-sammenheng: **Disposisjonsfondet kan sees på som økonomisk bærekraft over 4 år (økonomiplan-perioden)**

Gjeldsgrad:

- Har kommune mye gjeld (høy gjeldsgrad), vil den ha tilsvarende høye driftsutgifter (renter og avdrag)
- Økt gjeld reduserer kommunens handlingsrom (drift)
- I KØB-sammenheng: **Gjeldsgraden kan sees på som økonomisk bærekraft over 20-40 år fremover**

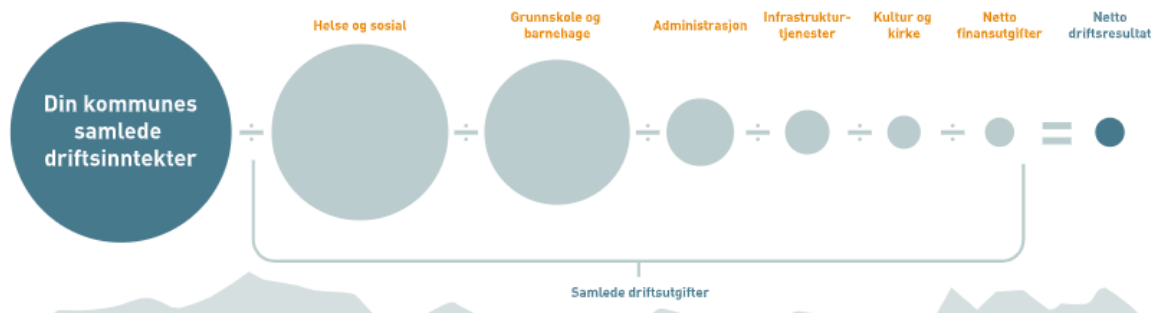
En effektiv bruk av KØB-modellen vil forutsette at modellen følges opp med nødvendige tilpasninger av økonomien slik at måltallene nås. Kunnskap og gode prognoser må danne grunnlag for de analyser som bestemmer hvor mye som kan frigjøres til driftsoppgaver. Hvis regnestykket ikke går opp, så resulterer det i at det må gjøres endringer i investeringstakt, nedskalering i drift osv. Dette er skjematisk beskrevet i figuren nedenfor.

KØB-modellen er mer enn bare måltall. Den har også med seg mål for prosess og samhandling mellom politikk og administrasjon og mellom tjenestene. KØB-modellen bygger derfor på prinsippene om god økonomistyring i Kommuneloven.

Figuren nedenfor viser tilpasning til økonomisk bærekraft i en skjematisk form. Det skal være ubrukte midler fra driften (positivt netto driftsresultat) som gir rom for tilstrekkelige avsetninger til disposisjonsfond og/eller egenfinansiering av investeringer.

Sammenhengen i kommunebudsjettet

Figuren nedenfor viser prosessen med å tilpasse driften innenfor et tjenesteområde. Lovpålagte oppgaver er ikke skjermet for effektivisering. Lovpålagte oppgaver utgjør en stor del av kommunens oppgaver og utgifter. Det er derfor ofte innenfor de lovpålagte tjenestene at de største besparelsene kan hentes.

Utgifter til et tjenesteområde

Har kommunen innarbeidet KØB-metodikken i økonomistyring?

Måle på suksesskriterier: (Lysark fra Rana kommune)

Suksessfaktorer

- ✓ Kommunikasjon! Kommunikasjon! Kommunikasjon!
- ✓ Holdninger og kultur
- ✓ Kontinuitet – impuls kontroll.
- ✓ Felles ståsted – enige om hvordan verden ser ut.
- ✓ Etablerte møtepunkter
- ✓ Langsiktighet – spesielt investeringer.
- ✓ HAR prioritet
 - Ledelsen går i front – både politisk ledelse og administrativ ledelse

Administrasjonens saksfremlegg har med seg tankegangen fra KØB i saker som gjelder tilpasning av drift innenfor trygge økonomiske rammer og ved utredning av større investeringer.

KØB-aktivitet i 2023

Viktigheten av en god kommuneøkonomi var et av flere tema som ble gjennomgått i politikeropplæringen høsten 2023.

I det videre arbeid med å tilpasse økonomien vil det være nødvendig å få til en metodisk og kunnskapsbasert tilnærming til handlingsrommet for endringer. Fokus må vris mot å se muligheter og forbedre prestasjoner. Med bakgrunn i demografiske endringer, svak inntektsvekst, høy gjeld mv, må fokus settes på hva som er mulig å prestere innenfor de inntektene som finnes. Rommet for økte bevilgninger er svært begrenset og vil i de fleste tilfeller måtte bety at annen virksomhet må nedskalere og eller effektivisere.

Innsparingsbehov og “kuttbane”

Verdal kommune har de seneste årene møtt utfordringsbildet med å sette krav om at virksomhetenes budsjetter generelt reduseres årlig med 2% av kommunens totale driftsinntekter. Over tid ser vi at regjeringens signaler om kommuneøkonomien de neste fire år i økonomiplanperioden og befolkningsutvikling i noen grad gir en sterkere innstramning av økonomien enn 2%. Når da 2% er en krevende omstillingsfart, er dette selvsagt krevende. På den annen side ser vi også at vi nå har en liten befolkningsvekst som utløser noen merinntekter. Vi har også vært noe mer heldig med utviklingen enn det som har vært signalisert fra regjeringen og KS. Feks ved at ekstra vekst i pris og lønnsvekst ble kompensert i 2023. Det kan derfor tenkes at deler av innsparingen i økonomiplanen kan dras noe mer utover i tid. Dette må vi komme tilbake til når det foreligger oppdaterte tall. Første mulighet ligger i kommuneproposisjonen som kommer i mai 2024.

Det langsiktige målet er at en bærekraftig økonomi skal gi et maksimalt uttak til drift hvert år, at driften holdes stabil og forutsigbar og at kommunen blir robust slik at gode langsiktige valg kan tas. Dette vil være en langt bedre situasjon enn om kommunen skal styre kortsiktig, i verste fall fra krise til krise.

Testing av økonomisk bærekraft (underliggende drift)

Måltallet for driftsmargin (netto driftsresultat) brukes til å måle om driften av kommunens tjenester er økonomisk sunn og bærekraftig over tid. Måltallet er i utgangspunktet knyttet til ett og ett år, men korrigert for ekstraordinære poster og bundne fond viser det i større grad et representativt tall for driftsmarginen det enkelte år. I testingen av netto driftsresultat er det brukt metodikk som er omtalt i faglitteratur og brukt av KS i analyser av kommuneregnskap.

I forarbeidene til kommuneloven er begrepet «bærekraftig økonomi» brukt for å si at økonomistyringen skal ha et langsiktig perspektiv. Det vil ikke være mulig å opparbeide en bærekraftig økonomi uten positive driftsmarginer i normalårene. Positive driftsmarginer betyr at driften må gå i overskudd, altså at det brukes bruken av penger til drift er lavere de årlige driftsinntektene.

Netto driftsresultatet kan testes ved å gjøre en del korreksjoner som fjerner ekstraordinære forhold som har påvirket driftsresultatet. Poenget med å korrigere driftsresultatet er å beregne et driftsresultat som er mer relevant å bruke til å vurdere bærekraft fremover i tid. Eksempelvis kan deler av årets driftsutgifter være finansiert med bundne midler fra tidligere år (bruk av bundne fond). I et slikt tilfelle vil driftsutgiftene mangle kobling til årets driftsinntekter, og netto driftsresultatet vil bli kunstig lavt. Derfor korrigeres det både for avsetning og bruk av bundne fond i metode 1 (driftsmargin uten påvirkning fra bundne fond). Det korrigerede driftsresultatet vil derfor være forskjellig fra *netto driftsresultat* som vises i regnskapsskjemaet (metode 0). I metode 2 blir det gjort en ny korrigering ved å nullstille inntektsført premieavvik og amortisert premieavvik. *Denne korrigeringen avsluttes fra og med 2023 fordi forskjellen mellom betalt premie og kostnad nå er så stor at det er grunn til å betrakte pensjonskostnad som et mer riktig mål enn den svært ustabile pensjonspremien. Vi ser også at KS nå i stor grad nå forholder seg til pensjonskostnad i sine analyser.* I metode 3 korrigeres det for ekstraordinære regnskapsposter. Skatteinntektene har de siste årene vært mye høyere enn anslagene fra regjeringen. Dette er engangsinntekter og har mindre relevans for å vurdere driftsbalanse fremover i tid. Ekstraordinær skatt (og andre ekstraordinære poster) trekkes derfor ut. Det er ikke behov for denne korreksjonen i 2023. Til slutt (metode 4) nullstilles føringen av avdrag og erstattes med avskrivninger. Korrigeringen i metode 4 er en tilnærming til regnskapsføringen i private bedrifter. I private bedrifter er det avskrivninger som gir resultateffekten.

	Testing av netto driftsresultat	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	Driftsinntekt	1 141 520	1 193 294	1 248 651	1 259 816	1 314 632	1 376 447	1 476 303
	Metode 0: Netto driftsresultat offisielt	33 473	-8 636	7 064	36 649	48 221	51 867	510

+	Bruk av bundne fond	11 963	19 560	19 214	20 299	26 446	14 788	17 974
-	Avsetning til bundne fond	-23 439	-18 165	-27 147	-33 755	-18 794	-22 753	-21 440
=	Resultat metode 1:	21 997	-7 241	-868	23 193	55 873	43 902	-2 956
+/-	Premieavvik (ikke årsrelevant)	2 080	737	-10 448	3 487	-37 742	-6 348	Utgår fra 2023
=	Resultat metode 2:	24 077	-6 504	-11 317	26 680	18 130	37 554	-2 956
+/-	Ekstraordinære poster (skattevekst/selvkost)	-8 251	1 191	-17 390	-		-39 134	10 621
=	Resultat metode 3:	15 826	-5 313	-28 706	26 680	18 130	-1 580	7 665
+	Avdrag	38 000	41 000	48 000	60 001	68 891	78 000	79 501
-	Avskrivninger	-48 935	-66 534	-57 891	-63 723	-74 386	-87 447	-101 100
=	Resultat metode 4:	4 891	-30 847	-38 597	22 958	12 635	-11 027	-13 934

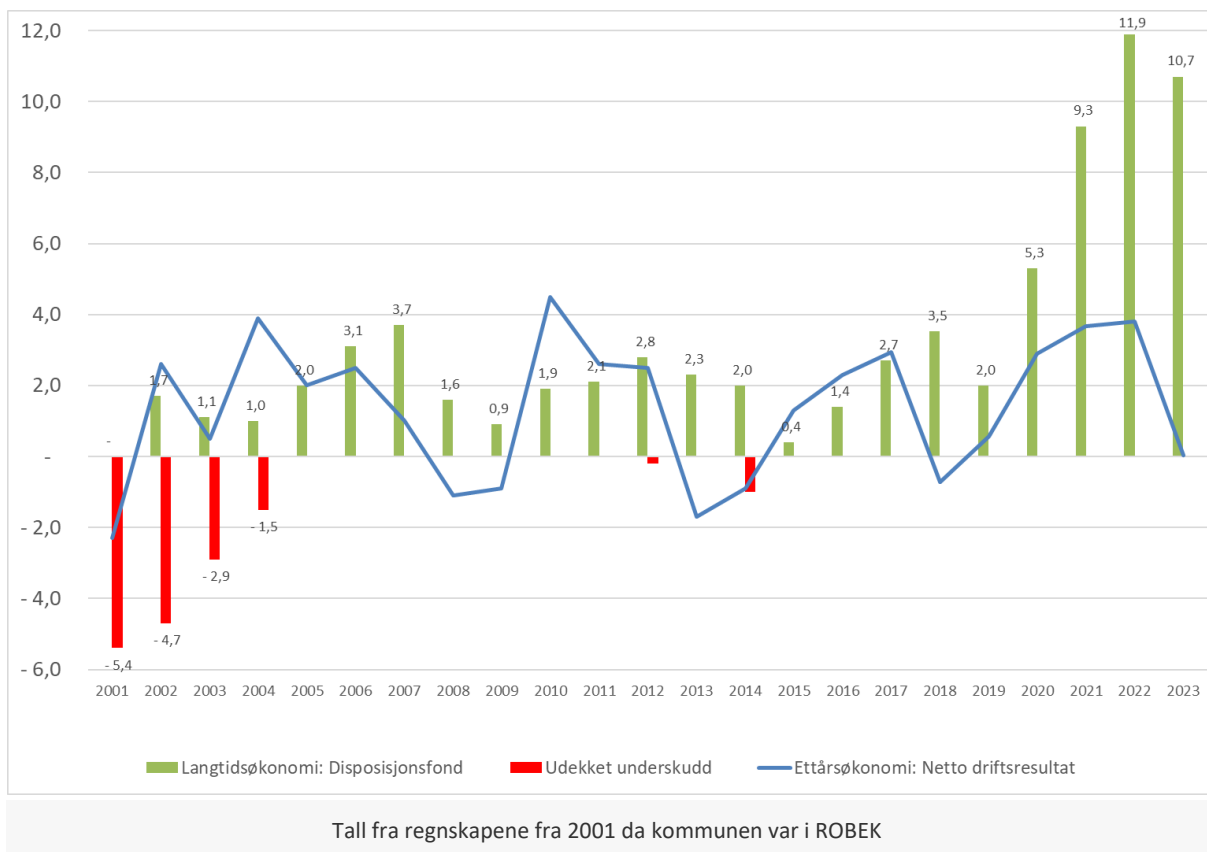
Tabellen viser at kommunens basisdrift i alle årene, unntatt 2020 og 2021, ikke har hatt bærekraftig driftsmargin. Det fremgår av beregningene at de korrigerede driftsresultatene er klart svakere enn tilsvarende resultater før korrigerings. Altså er den underliggende drift svak. Det er ekstraintekter og ekstraordinære forhold som har gitt pluss i avlagte regnskaper. Uten disse ekstraordinære postene, ville det ikke vært mulig å bygge opp disposisjonsfondet til det nivået som er ved utgangen av 2022 og videre inn i 2023. Kommunens drift kan ikke baseres på at det hvert år kommer forhold som "redder økonomien". På den annen side så er det bygget opp reserver som gir kommunens økonomi en helt annen robusthet enn for noen år siden.

Tallene er ikke korrigert for pandemi. Det er vanskelig å finne godt tallgrunnlag for dette, fordi pandemien har påvirket en rekke poster i regnskapet både på inntekts- og utgiftssiden.

Sett under ett er det grunn til å tro at svak økonomi skyldes at kommunal aktivitet ikke er godt nok tilpasset normalinntekten. Kommunens relativt lave inntektsnivå i kombinasjon med høy gjeldsgrad er faktorer som gjør tilpasningen krevende. Samtidig er det ingen tvil om at det har gått i riktig retning de siste årene, med oppbygging av disposisjonsfond og en mer bærekraftig nedbetaling av den høye gjelden.

Historikk kommuneøkonomi

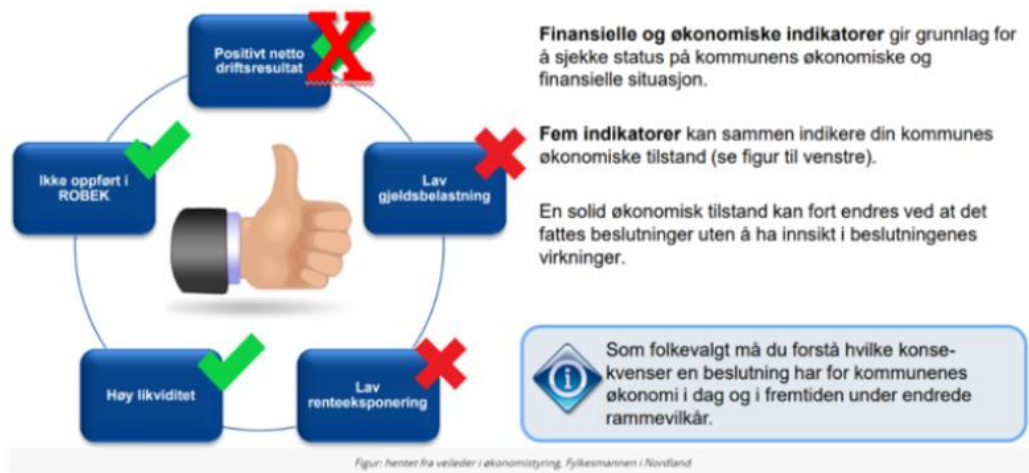
I dette avsnittet beskrives de langsiktige utfordringene og endringene i kommunens økonomi. Kommunens langsiktige økonomi vil i langt sterkere grad enn et enkelt årsresultat kunne sin noe om utfordringer og handlingsrommet for årene som kommer.

Figuren viser hvordan kommunens langsiktige økonomi og kortsiktige økonomi har endret seg over tid. Poenget med å vise en figur med en så lang tidsserie, er å vise at økonomien går i sykluser og at kommunens økonomi har hatt en tendens til å svekkes etter hver periode med fremgang. Det kan igjen forklare hvorfor kommunen ikke har oppnådd den samme robusthet som en del andre kommuner. Eksempelvis Stjørdal kommune som har lyktes med å stabilisere en robust økonomi, selv med svake resultater i 2023.

Metodikken i figuren er å sette måltall for langsiktig økonomi (samlet udekket merforbruk og disposisjonsfond) opp mot de kortsiktige årlige tallene representert ved netto driftsresultatet. Yttergrensene for en kritisk svak økonomi er satt til 2% eller mer i samlet merforbruk. Minimumsmålet for en god og robust økonomi er satt til disposisjonsfond på minimum 10%. Anbefalt årlig driftsmargin (netto driftsresultat) er satt til 2%. Referansestørrelsene 2% netto driftsresultat og 10% disposisjonsfond er innarbeidet i gjeldende økonomiplan som kommunens egne måltall for god økonomistyring.

Dette bildet kan oppsummeres i flg figur

Forventninger til fremtidig økonomisk utvikling

Økonomiplanen 2024-2027 inneholder de mest oppdaterte analysene som setter sammen lokalkunnskap med signaler fra Storting og Regjering, SSB og andre viktige fagmiljø. Det kan også hentes info direkte fra fagmiljøer jobber med kunnskapsgrunnlag for kommunene.

- Fra KS: Sjefsøkonomen i KS gir jevnlig rapporter på utviklingen.
 - Lenke: <https://www.ks.no/fagomrader/okonomi/sjefokonomens-side/>
- Fra regjeringen: Perspektivmeldingen: [Lenke til Stortingsmelding 14/21](#)
 - Arbeidet med ny perspektivmelding sept 2023: <https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/norsk-okonomi/apent-fagseminar-21.-september-2023-perspektivmeldingen/id2992586/>
- Fra Kommunaldept: Kommuneproposisjonen og statsbudsjettet.

De langsiktige signalene fra statlige myndigheter og KS, er at det er begrenset rom til realvekst i kommunenes inntekter fremover. Det er også begrenset tilgang på arbeidskraft. Ut fra dette vil kommunenes utfordringer ikke kunne løses ved økte inntekter. I perspektivmeldingen (Stortingsmelding 14 - 2020-2021 kapittel 7) beskrives en mer krevende økonomisk framtid. Det er grunn til å tro at dette vil begrense handlingsrommet for vekst i kommunale inntekter, uavhengig av hvilket stortingsflertall og regjering som til enhver tid sitter med makt.

1.1.3: Budsjettkontrollen (§ 14-7 b)

Om budsjettkontrollen og budsjettavvik

NOU kommunelov: Årsberetningen skal også gi kommunestyret informasjon om årsbudsjettet er fulgt opp (bevilgningskontroll)

Grunnleggende prinsipper for organisering av regnskap, budsjett og økonomirapportering

Kontroll med bevilgninger er et grunnleggende prinsipp i kommunelovens økonomibestemmelser. I kommuneregnskapet er regnskapet et speil av budsjettet, slik at alle bevilgninger i prinsippet skal kunne følges mot tilsvarende beløp i regnskapet. Kommunene har likevel frihet til å organisere budsjett og regnskap slik at det dekker kommunens eget behov for bevilgningskontroll. Denne friheten har noen begrensninger. Alle kommuner må innrette regnskapene slik at det er mulig å sette opp tallene i forskriftsdefinerte rapporter.

For Verdal kommune betyr det at analyser av regnskap og budsjettavvik kan tas ut av økonomisystemene både etter kostnadssted (ansvar og gruppe av ansvar) og etter tjeneste (kostrafunksjon). Verdal kommune har et tjenesteorientert budsjettvedtak og budsjettet er vedtatt på et bevilgnings skjema som har fokus på tjenester (kostra). I prinsippet skal da også all rapportering tilbake til kommunestyret følge samme system med inndeling etter tjenester. Inndelingen etter tjenester er basert på kostrafunksjoner som grupperes sammen til "hovedtjenester", der en hovedtjeneste tilsvarer en enkelt rad i bevilgnings skjemaet.

Stort sett er regnskapsanalysene i årsberetningen satt opp etter tjenester. Men det finnes noen spesialanalyser der informasjonsverdien er størst ved å sette opp tallene etter andre dimensjoner i regnskapet som feks art (type inntekt eller utgift) eller kostnadssted (ansvar). Det angis i teksten hvilken sammenheng tallene har til regnskapet.

Budsjettkontrollen er gjennomført løpende i den enkelte enhet og med oppfølging i tjenestelinjen og i ledermøter med kommunedirektør. Med innføring av budsjettkontroll i Framsikt har kontrollen i større grad blitt transparent og dokumentert.

Hva er budsjettavvik?

Et regnskapsmessig budsjettavvik skal i prinsippet kunne forklares med et mengde- og eller et prisavvik. For en kommune vil det ikke alltid være praktisk mulig eller det koster mer enn det gir i nytte. Eksempelvis kan tjenestene være individtilpasset og dermed lite standardisert. I ytterste konsekvens finnes det da ikke noe fornuftig gjennomsnittstall som kan brukes i analysene. Altså analyser blir vanskelig fordi det er vanskelig å definere hva som er en typisk leveranse eller typisk standardprodukt.

Det jobbes med å utvikle ressursstyringsmodeller og kunnskapsgrunnlag som kan gi kommunen bedre kunnskap om pris- og mengdeavvik også når "produksjonen" er individtilpasset, men det vil nok ta noen år før kommunen har gode nok systemer til å fullt ut kunne analysere budsjettavvik i mengde- og prisavvik.

På andre områder er sammenhengene enklere og det finnes det allerede opplysninger nok til at det er mulig å forklare budsjettavvik i mengde og pris.

Rapportering og budsjettjusteringer gjennom året

Det er levert delårsrapporter gjennom året. Disse er gjennomgått i formannskapet av kommunedirektør og økonomisjef. Delårsrapportene er behandlet i formannskap og kommunestyre. I delårsrapportene er utviklingen i tjenestene analysert, og det er også målt merforbruk i tjenestene.

Formannskapet har i tillegg bedt om en enklere og mer spisset rapportering månedlig. Denne gjennomgangen har fokus på å følge de tjenestene som har de største budsjettavvikene og gjøre rede for hvordan det jobbes for å bedre økonomien.

Fellesøkonomi og anslagsposter

Det ble tidlig i året klart at anlagspostene skatt og renter ville bidra til et bedre resultat enn det som var budsjettet. Det var bare et spørsmål om hvor mye bedre enn budsjett og om det var tilstrekkelig til å få et positivt netto driftsresultat. Utviklingen gjennom året forsterket den gode utviklingen i anslagspostene.

Økonomisk resultat for tjenesteområdene

Kommunedirektøren er av den oppfatning at rapporteringen gjennom året har vært i samsvar med kjent utvikling og at årsresultatet står i forhold til de signaler og forbehold som er gitt underveis. Det er alltid en usikkerhet hvordan årsoppgjørspostene slår ut.

For 2023 ble resultatet styrket av noe høyere inntekter, lavere finansutgifter og pensjonsavregning.

Regulert budsjett viser en samlet bevilgning til tjenesteområdene på 990 millioner kroner, mens regnskapet viser at de samme tjenesteområdene har forbrukt 995 millioner kroner, altså viser oppstillingen et merforbruk i tjenesteområdene på ca 6 millioner kroner

Også i 2023 har det vært en del forhold som har påvirket de fleste tjenesteområdene, og som er mer eller mindre utenfor tjenesteområdets kontroll.

Budsjettavvik på tjenesteområdene

Tabellen under tilsvarer bevilgningskjemaene i regnskapet, og følger samme formatet som brukes i delårsrapportene. Tabellen viser prognosen for årsavvik i de tre delårsrapportene sammen med faktisk avvik ved årets slutt. Siste kolonne viser en korrigering mellom tjenesteområdene grunnskole og kultur, pga feil regnskapsføring på KOSTRA-funksjon. Denne korrigeringen er hensyntatt i faktisk avvik 2023 - kolonnen.

	Prognose avvik pr mars	Prognose avvik pr mai	Prognose avvik pr august	Regnska p 2023	Rev. budsjet t 2023	Faktis k avvik 2023 (+korr)	Korrigert på tjenesteområ der
Sum generelle driftsinntekter	3 205	34 500	12 113	1 115 643	1 101 513	14 130	
Netto finansutgifter		-673	16 357	113 193	126 600	13 407	
Sum disponeringer eller dekning av netto dr.res		-21 004	4 674	510	-20 611	21 121	
Til disposisjon	3 205	12 823	33 144	1 001 940	995 524	6 416	
Administrasjo n, styring og fellesutgifter	388		-1 654	1 686	45 299	43 613	
Barnehage		-500	-2 037	151 406	149 301	-2 105	
Grunnskole	-7 159	-8 209	-6 140	258 774	242 715	-16 864	-805
Helsestasjon og lege	-5 298	-6 494	-6 431	71 288	61 859	-9 429	
Helse og omsorg	-7 299	-888	-5 745	332 829	331 725	-1 104	
Sosiale tjenester	-10 850	-2 866		73 785	67 867	-5 918	
Barnevern				51 856	41 624	-10 232	
Kultur og idrett		-589	-589	33 516	34 560	1 849	805
Plan			-21	5 324	5 699	375	
Landbruk og næring				8 295	10 248	1 953	

Samferdsel og veier				11 497	11 000	-497	
Brann og redning				11 019	10 405	-614	
Vann avløp og renovasjon, selvkost				-23 529	-30 597	-7 068	
Kirke				7 781	7 837	56	
Tjenester utenfor ord. kom. ansvarsområde				-126	0	126	
Sum disponering	-30 218	-19 546	-22 617	995 401	989 542	-5 859	0
Korrigeringer			10 707				
Merforbruk - / mindreforbruk +	-27 013	-6 723	-180	6 539	5 982	557	

I nederste linje i denne tabellen består mindreforbruk i 2023 av netto driftsresultat korrigert for avsetning og bruk av bundne fond i regnskapsskjema § 5-4 2. ledd.

Videre følger en kommentar til budsjettavvik på de ulike tjenesteområdene.

Administrasjon styring og felles

Tjenesteområdet endte med et mindreforbruk, men dette har sammenheng med pensjon.

Barnehage

Tjenesteområdet endte med et merforbruk på 2,1 millioner kroner, omtrent på nivå med rapportert prognose i august. Avviket skyldes merinntak av barn, og er omtalt i [delårsrapporten for august](#).

Grunnskole

Tjenesteområdet endte med et merforbruk (korrigert) på 16,8 millioner kroner. Avviket er større enn rapportert prognose gjennom 2023. Merforbruket har sammenheng med følgende forhold:

- § 9a vedtak: Kr 3,1 millioner
- Merforbruk SFO og SFO særskilt grunnlag: Kr 3 millioner
- Vedlikehold og energikostnader skolebygg: 3,3 millioner kroner
- Vikarutgifter: 3,1 millioner kroner

Øvrig merforbruk er til en viss grad knyttet til at tjenesten ikke har greid å tilpasse driften i takt med nedtrekksbanen som har vært lagt til grunn i budsjett- og økonomiplan. Kombinert med økte brukerbehov, har omstillingen vært krevende.

Helsestasjon og lege

Tjenesteområdet endte med et merforbruk på ca 9,4 millioner kroner, som er noe høyere enn prognosen fra delårsrapport for august. Helsestasjon hadde et mindreforbruk på ca 2,5 millioner kroner, dvs at merforbruket ligger på legetjenesten, med ca 10,8 millioner kroner. Merforbruket er knyttet til kjøp av tjenester fra legebyrå, kjøp av Verdalsklinikken og kjøp av hjemmel ved Ørmelen legesenter.

Helse og omsorg

Tjenesteområdet endte med et merforbruk på 1.1 millioner kroner, som er noe lavere enn prognosen fra delårsrapport for august. Merforbruket er i hovedsak knyttet til til hjemmesykepleie, omsorgsbaser og personlige assistenter.

Helse og omsorg er et stort tjenesteområde, men til dels store forskjeller mellom ulike enheter og ansvarområder. Avviket fra budsjett framkommer som resultat av følgende tjenester:

- Hjemmetjenester, merforbruk 8,7 mill kroner
- Aktivisering og dagtilbud, mindreforbruk 1 mill kroner
- Institusjonsdrift, mindreforbruk 5,9 mill kroner
- Institusjonslokaler mindreforbruk 0,4 mill kroner
- Tilbud om øyeblikkelig hjelp døgnopphold, mindreforbruk 0,3 mill kroner

Merforbruket er i hovedsak knyttet til til hjemmesykepleie, omsorgsbaser og personlige assistenter, og i hovedsak knyttet til lønnsutgifter, samt noe kjøp av tjenester.

Sosiale tjenester

Tjenesteområdet endte med et merforbruk på 5,9 millioner kroner. Dette er et resultat som er mellom de rapporterte prognosene i 2023. Det er først og fremst ytelser til livsopphold og introduksjonsstønner som har vært høyere enn budsjettet.

Barnevern

Tjenesteområdet endte med et merforbruk på omlag 10,2 millioner kroner. Merforbruket er knyttet til økte utgifter til barnevernstiltak til barn plassert av barnevernet. Det er flere nye plasseringer i 2023 enn det som var budsjettet.

Kultur og idrett

Tjenesteområdet hadde et positivt avvik sammenliknet med budsjett. I hovedsak skyldes avviket ikke-budsjetterte inntekter på prosjekt, samt noe vakanse.

Plan

Tjenesteområdet endte med et mindreforbruk på i underkant av 0,4 millioner kroner. Redusert aktivitet og regulering av store utbyggingsprosjekter, grunnet renteøkninger.

Landbruk og næring

Mindreforbruk på i underkant av 2 millioner kroner. Avviket på tjenesteområdet er blant annet knyttet til tilskudd til næringslivet, og bruk av og avsetning til fond.

Samferdsel og vei

Tjenesteområdet endte med et merforbruk på 0,5 mill kroner, og skyldes en vinter/vår med mye brøyting.

Brann og redning

Tjenesteområdet endte med et merforbruk på ca 0,6 mill kr. Dette skyldes feilbudsjettering av Beredskapskoordinator (budsjettet på tjenesteområdet administrasjon, og ikke brann og redning).

Vann, avløp, renovasjon og selvkost

Vann og avløp er tjenester som etter lov og forskrift skal drives i selvkost. I dette ligger at utgifter med å frambringe tjenestene skal betales av brukerne av tjenestene, dvs innbyggere og bedrifter, gjennom kommunale gebyrer. Overskudd i selvkostregnskapet skal avsettes til fond, og komme brukerne til gode i fremtiden.

Tjenesteområdet har sin egen bevilgning i bevilgningsskjema drift (§5-4 2. ledd). Budsjett og regnskap for tjenesteområdet er satt opp slik at budsjettet og regnskapsført beløp tilsvarer de inntektene som finansierer kalkulerte renter og avskrivninger på selvkostområdet. Området er reelt sett i selvkost når kalkulerte renter og avskrivninger ses i sammenheng med betalte renter og avdrag. Selvkost dokumenteres i egen beregning som viser alle inntekter og kostnader og hovedtallene fremgår av note 14 i kommuneregnskapet.

Selvkostregnskapet på vannforsyningssiden har gått med ett underskudd som dekkes opp av bundet driftsfond og framført underskudd som kan dekkes inn senere. Også selvkostregnskapet på avløpssenktoeren har gått med ett underskudd. Dette skyldes inntektssvikt på både vann og avløp, samt et merforbruk på utgifter som skyldes at driftskontrollanlegget for vann/avløp har blitt oppgradert i 2023.

Kirke

Ingen vesentlige avvik sammenliknet med budsjett.

Andre avvik fra budsjettpremiss

Kommunedirektøren/rådmannen skal i årsberetningen rapportere på vesentlige avvik fra budsjettpremiss i tillegg til beløpsmessige avvik, jf. koml. § 14-7 annet ledd b). Avvik fra budsjettpremiss betyr avvik fra kommunestyrets premisser for bruken av bevilgningene, eksempelvis manglende eller mangelfull gjennomføring av kommunestyrets budsjettvedtak.

Budsjettavvik kan i prinsippet være både positivt og negativt. Det kan være levert både mer eller mindre enn det som var premisset for budsjettet. I mange tilfeller vil et avvik gjelde både tjenesteleveranse og økonomi.

Budsjettpremissene for 2023 finnes i et [eget kapittel i budsjett og økonomiplan 2023-2026](#). Et overordnet premiss er:

Alle bevilgninger i budsjett for 2023 er gitt ut fra en forutsetning om at tjenestene skal drives innenfor lover og normer samtidig som budsjettammer holdes. Tjenestene skal til enhver tid, og gjennom tilgjengelige virkemidler, tilpasse bemanning til vedtatte driftsrammer innenfor gjeldende lov og regelverk.

Dersom det likevel oppstår konflikt mellom tilgjengelig ressurs og lovkrav/norm, skal det meldes fra om dette i delårsrapporter og budsjettansvarlige skal utrede tiltak som kan gi balanse mellom økonomiske rammer og lovverk. Tiltakene skal legges fram i styringslinjene

for avgjørelse administrativt eller politisk. Tiltak som endrer tjenestens grunnpreg skal alltid legges fram for politisk behandling.

Kommunen har i det store og hele levert de grunntjenester som har vært forutsatt mulig å levere i 2023, innenfor de ressurser som har vært tilgjengelig.

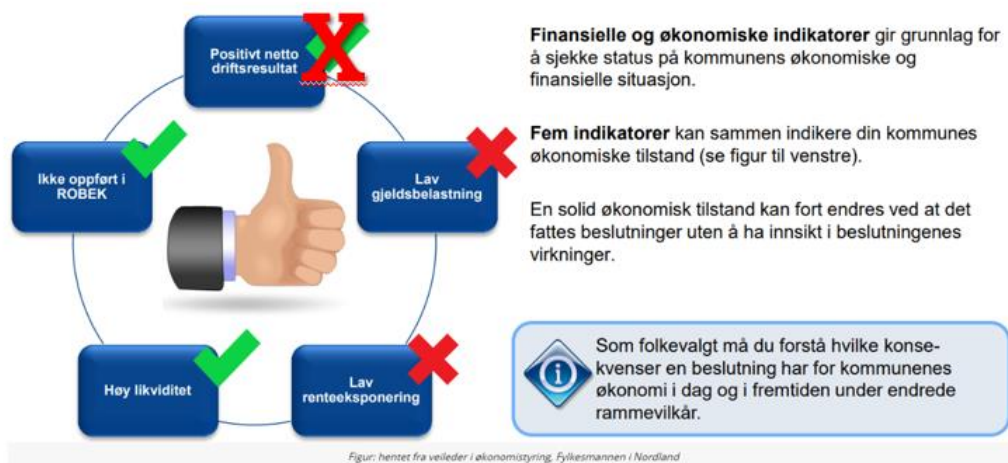
Skole og SFO har ikke fått redusert antall årsverk i det omfang som ble forespeilet i budsjettpremissene. Bakgrunnen er økt brukerbehov.

1.1.4: Måloppnåelse og andre vesentlige forhold (§ 14-7c)

Om måloppnåelse

I vurdering av måloppnåelse inngår en samlet vurdering av virksomhetens mål og leveranser. Det omfatter sammenligning med andre kommuner via statistikk, brukerundersøkelser, tilbakemeldinger fra publikum, tilsyn, analyse av lokalt kunnskapsgrunnlag og mye mer. I kapitlet redegjøres det for de forhold som anses som mest vesentlig ut fra lovkravet om årsberetning. Det er gjort tilsvarende vurderinger av rapporteringsbehov i kapitlene for årsrapport.

Hvor står Verdal kommunes økonomi ved utgangen av 2023?

Som vist i markeringene i figuren er det gjeldsutviklingen som er den store utfordringen. I tillegg svinger driftsmarginen (netto driftsresultatet) ned til nærmere null i 2023. Utviklingen i driftsmarginene er urovekkende og er et signal om at det er nødvendig å øke inntekter og/eller redusere utgifter.

Disposisjonsfond var tilfredsstillende både ved utgangen av 2022 og 2023. Oppbygging av et disposisjonsfond gir kommuneøkonomien en større robusthet enn tidligere. Regnskapet for 2023 ga en mindre reduksjon i fondet enn det som var budsjettert. Disponering fra fondet og merforbruk i 2024 vil kunne redusere denne robustheten, dersom disposisjonsfondet reduseres mye i 2024.

Utfordringen blir ikke mindre med de planlagte investeringene fremover. Dette har vært et en mye omtalt problemstilling i kommunens styringsdokumenter de siste årene. Behovet for å begrense gjeldsveksten må ses opp mot behovet for å bygge kostnadseffektive strukturer og erstatte bygningsmasse som er nedslitt.

Ellers vises det til delkapittel for evaluering av bærekraft foran. Her er det en mer detaljert vurdering av kommunens økonomi.

Utfordringen med høy gjeld, økte rentenivå og en drift som er presset pga behovene, tilsier en hard prioritering av investeringer fremover. Dette gjenspeiler seg i i budsjettvedtakene for 2023 og 2024.

I budsjettvedtaket for 2023 punkt 6b:

Kommunedirektøren bes fremme sak i løpet av første halvår 2023 som vurderer langsiktig investeringsplan opp mot kommunaløkonomisk bærekraft.

I budsjett og økonomiplan 2024 er dette ytterligere konkretisert i arbeidsoppgaver.

I budsjettvedtak for 2024 punkt 6 står:

d. Kommunedirektøren bes fremme en sak om struktur for Bo og Dagtjenestene i løpet av 2024, sett i lys av helsepersonellkommisjonens rapport.

e. Kommunedirektøren får fullmakt til, i løpet av 2024, å avklare mulig samlokalisering av Arken Arbeid og aktivisering med Veksttorget, alternativt inngå avtale med Veksttorget om drift av kommunens dag og aktivitetstilbud.

f. Kommunedirektøren bes i løpet av 2024, å utrede driftsmessige konsekvenser samt hvilke investeringskostnader en tilpasning av bofellesskapet Ringveien Nord til brukergruppen 18-25 år vil ha.

g. Kommunedirektøren bes utredes hvilke skoler som skal vedlikeholdes, eller om det skal investeres i nybygg. Denne avklaringen må sees i sammenheng med elevtallsutviklingen i bo-områdene, befolkningsutviklingen og boligutviklingen i Verdal, i tillegg til egen politisk sak om forskriften til skolekretsgrenser i Verdal kommune.

h. Kommunedirektøren bes utredes hvilke barnehager som skal vedlikeholdes, eller om det skal investeres i nybygg. Denne avklaring må sees i sammenheng med dagens barnehagekapasitet (private og kommunale) og barnetallsutviklingen.

I budsjettvedtak for 2024 punkt 9 står:

Salg av bygningsmasse kan være nødvendig. Kommunedirektør fremmer politisk sak der dette kan bli aktuelt.

I budsjettvedtak for 2024 punkt 11 står:

Kommunedirektøren bes fremme sak i løpet av 2024 som vurderer langsiktig investeringsplan opp mot kommunaløkonomisk bærekraft. Dette innbefatter bl.a en oversikt over driftskostnader i eksisterende bygg sammenlignet med å bygge nytt VBB 2

I budsjettvedtak for 2024 punkt 15 står:

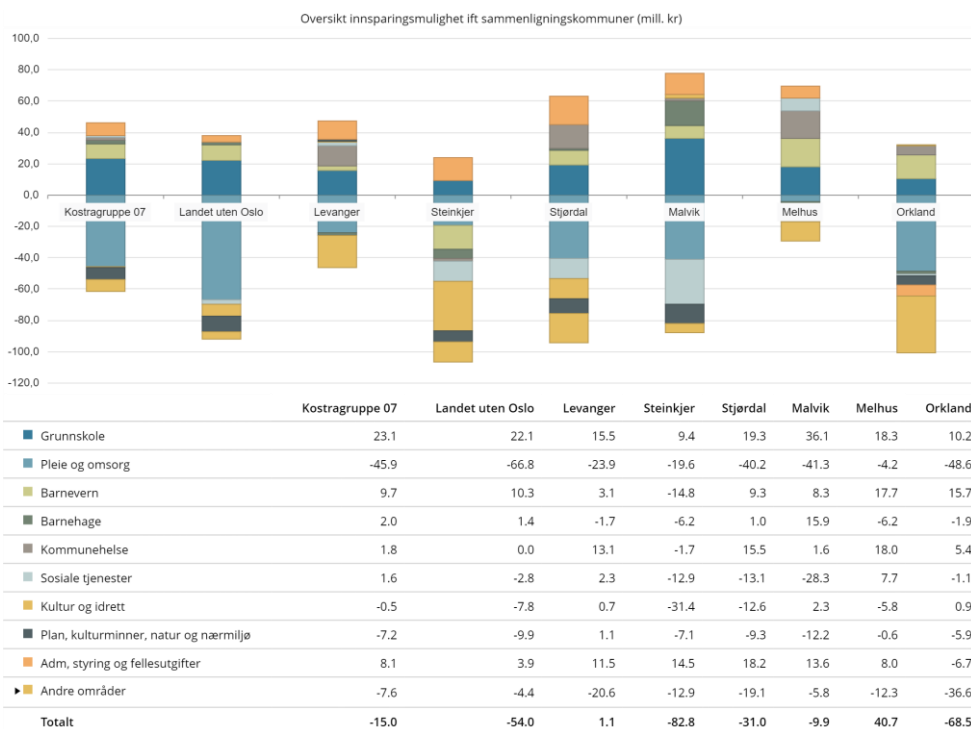
Salg av Fritidssenteret. Det bestilles sak til politisk behandling på salg av fritidssenteret. Saken skal inneholde potensiell salgssum, og en oversikt over årlige driftskostnader.

Innsparingspotensiale

En måte å avdekke områder hvor det kan være potensiale for effektivisering, er å sammenligne Verdal kommune med andre kommuner.

I figuren under viser søylene ulike tjenesteområder der Verdal kommune bruker mer eller mindre enn sammenligningskommunene. For å kunne sammenligne er det justert for utgiftsbehov, privatskoleandel og vertskommunetilskudd PU. Kommunens merforbruk vises i søylene over strek (større enn 0/positive tall), og mindreforbruk under streken (mindre enn 0/negative tall.)

Om vi sammenligner Verdal kommune med kostragruppe 07 bruker kommunen 23,1 mill kroner mer på grunnskole og 45,9 mill kroner mindre på pleie og omsorg enn gjennomsnittet av kommunene i kostragruppe 07.

Innsparingspotensiale i forhold til sammenligningskommuner. Kilde: Framsikt - Analyse

Kommunebarometeret 2023

Kommunebarometeret er en analyse som er gjort av Kommunal Rapport. I analysen blir kommunene målt ved å sammenstille mange indikatorer som dekker både økonomi, tjenestens omfang og kvalitet. Analysen henter mye av sin forståelse fra effektivitetsanalyser som er gjort av Kommunaldepartement og SSB.

Tallene for 2022 er i hovedsak hentet fra SSB's KOSTRA-database, tall for 2022. Kommunebarometeret for 2022 ble publisert høsten 2023, og dermed er ikke regnskaps - og tjenestetall for 2023 med i barometer for 2023. Det er i tillegg hentet statistikk fra kilder som Utdanningsdirektoratet, Helsedirektoratet, Folkehelseinstituttet og Norsk kulturindeks fra Telemarksforskning.

Kommunen endte på en 32. plass i kommunebarometeret i 2023. Kommunen leverte gode tjenester til tross for relativt lav ressursbruk. Dette er en fin forbedring i forhold til 2022, og en god plassering. Rangeringen i 2023 nærmer seg nivået kommunen fikk i kommunebarometeret 2021.

Rangering	2021	2022	2023
<i>Totalt</i>	24	116	32
Grunnskole	138	202	181
Pleie og omsorg	275	251	91
Barnevern	5	20	43
Barnehage	37	62	67
Helse	53	57	50
Sosialtjenesten	209	173	223
Kultur	91	82	68
Miljø og ressurser/klima og natur	182	128	187
Saksbehandling	53	29	20
Vann, avløp, renovasjon	47	68	229
Økonomi	188	261	211
Kostnadsnivå	51	88	62

Effektivitetsanalyse (Regjeringen.no)

Senter for økonomisk forskning (SØF) har utarbeidet beregninger for effektiviteten i de kommunale tjenestene. Metoden sier noe om den enkelte kommunes effektivitet i forhold til beste etablerte praksis. Siste effektivitetsanalyse er for 2022, kunngjort på regjeringen.no, 25. januar 2024. Link til : [Resultater for den enkelte kommune - effektivitetsanalyse - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/tema/effektivitetsanalyse/effektivitetsanalyse-2022)

I analysen er maksimal effektivitet satt til score 100. Analysen gir under gitte forutsetninger svar på hvor effektiv den enkelte kommune er i forhold til de meste effektive kommunene i samme kommunegruppe. Enkelt fortalt viser tallet hvor langt unna kommunen er å få maksimal tjenesteproduksjon ut av de inntektene kommunen disponerer.

Etterfølgende tabell oppsummerer resultat av tidligere effektivitetsanalyser for 2021 og 2022. Verdal kommunen har samlet sett forbedret sin effektivitet fra 2021 til 2022. Dette er i samsvar med kommunebarometeret fra Kommunal Rapport som også viser en bedre plassering på barometeret enn 2022. Kommunen har iht effektivitetsanalysen forbedret effektiviteten i de de tre sektorer som er tatt med i analysen.

Merk at det er gjort noen mindre justeringer i verdiene for 2021 fra det som ble publisert i 2022-versjonen av analysen. Det er en målt nedgang i effektivitet fra 2020 til 2021 på grunn av at pandemien.

Resultat effektivitetsanalyse	2019	2020	2021	2022
Samlet	76	81	78	83
Barnehage	79	84	89	91
Grunnskole	74	77	81	83
Pleie og omsorg	75	82	71	80

Effektivitetsanalysen legger til grunn ulike innsatsfaktorer og produksjonsmål., presentert i tabellen under.

Sektor	Innsatsfaktor	Produkter
Barnehage	Korrigerte brutto driftsutgifter (faste priser) fratrukket arbeidsgiveravgift og avskrivninger	Oppholdstimer 0-2 år i kommunale barnehager Oppholdstimer 3-5 år i kommunale barnehager
Grunnskole	Korrigerte brutto driftsutgifter fratrukket arbeidsgiveravgift og avskrivninger	Skolebidrag småskoletrinnet Skolebidrag mellomtrinnet

	<p>(Utgiftene er i faste priser og korrigeret for bosettingsmønster ved bruk av delkostnadsnøkkelen i inntektssystemet)</p>	<p>Grunnskolepoeng (korrigeret for sosioøkonomiske variabler)</p> <p>Læringsmiljø</p> <p>(Alle produkter er multiplisert med elevtall i kommunale grunnskoler)</p>
<p>Pleie og omsorg</p>	<p>Brutto driftsutgifter fratrukket arbeidsgiveravgift og avskrivninger</p> <p>(Utgiftene er i faste priser og korrigeret for bosettingsmønster ved bruk av delkostnadsnøkkelen i inntektssystemet)</p>	<p>Liggedøgn i institusjoner</p> <p>Institusjonsbeboere med omfattende bistandsbehov</p> <p>Enerom i institusjon</p> <p>Timer til hjemmesykepleie</p> <p>Timer til praktisk bistand</p>

1.1.5: Etikk (§ 14-7 d)

Kommunen har relativt nye felles etiske retningslinjer for ansatte og folkevalgte, der det fremgår hvilke regler som gjelder for ansatte, hvilke som gjelder for folkevalgte, og hvilke som gjelder for både ansatte og folkevalgte.

De etiske retningslinjene er lagt inn i introduksjonsprogrammet for nyansatte, og skal også være fast tema i folkevalgtopplæringen.

De ansatte får utlevert de etiske retningslinjene ved ansettelse, som en del av arbeidsavtalen, og de folkevalgte får utlevert hvert sitt eksemplar ved starten av valgperioden.

De nye etiske retningslinjene utgjør et godt verktøy for både ansatte og folkevalgte.

Målet for oss som organisasjon er at etiske problemstillinger løses der de oppstår eller løftes opp i organisasjonen ved behov. Det utvidete partssamarbeidet mellom arbeidsgiver, fagorganisasjoner og vernetjeneste på organisasjonens tre ulike nivå drøfter og beslutter rundt håndtering av etiske problemstillinger som oppstår.

Kommunedirektøren sine stab- og støttefunksjoner kan koples inn avhengig av type dilemma. Kommunedirektøren disponerer spisskompetanse innenfor juss, psykologi, medisin, personalledelse m.m. I tillegg kan det være riktig å kople på eksterne ressurser som statsforvalter m.v. dersom kommunens ressurser ikke strekker til kompetansemessig.

På samme måte drøfter folkevalgte etiske problemstillinger i det organet de de oppstår. Både ansatte og folkevalgte vil ha tilgang til kommunedirektørens stabsfunksjoner for å ha spisskompetanse i drøfting, refleksjon og løsning på etiske problemstillinger.

Vurdering av etisk standard

Nye etiske retningslinjer ble behandlet i kommunestyret 27. juni 2022. Retningslinjene skal fungere som gode verktøy i hverdagen og skal sørge for god styring og god atferd for både ansatte og politikere.

Etisk standard vil likevel være litt ferskvare dersom temaet ikke er jevnlig på dagsorden både i organisasjonen og i politikken. Det er nå etablert lederavtaler som trer i kraft i 2024, og som blant annet inneholder en forventning om at alle ledere har etisk arbeid på dagsorden.

Våre standarder for varsling er i tråd med nytt regelverk, og skal bidra til at terskelen for å varsle blir lavere, gjennom at varslinger nå går til et eget sekretariat. Varslinger blir dermed også objektivt vurdert, og utenfor de ordinære styringslinjene, noe som sikrer at ansatte skal ha lav terskel for å varsle om lovbrudd, og at kommunen også i større grad sikrer at ansatte kan varsle forsvarlig.

1.1.6: Likestilling (§ 14-7 e og f)

I hht loven skal det gjøres rede for:

e) den faktiske tilstanden når det gjelder kjønnslikestilling

f. hva kommunen eller fylkeskommunen gjør for å oppfylle arbeidsgivers aktivitetsplikt etter likestillings- og diskrimineringsloven § 26.

Som arbeidsgiver skal kommunen arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling, hindre diskriminering på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, eller kombinasjoner av disse grunnlagene, og søke å hindre trakassering, seksuell trakassering og kjønnsbasert vold. Arbeidet skal blant annet omfatte områdene rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, forfremmelse, utviklingsmuligheter, tilrettelegging og mulighet for å kombinere arbeid og familieliv.

Verdal kommune arbeider aktivt for å fremme likestilling og hindre diskriminering. Det er imidlertid fremdeles områder kommunen ikke arbeider godt nok med, og som det må til økt innsats på.

I dette kapittelet redegjøres det for faktisk tilstand samt hva kommunen har tenkt å gjøre fremover.

Status kjønnsfordeling i ledergrupper

Ledernivå	Antall totalt	Antall kvinner	Antall menn	Fordeling %
Kommunedirektørens lederteam	6	1	5	17/83
Virksomhetsledere	12	7	5	58/42
Avdelingsledere	44	33	11	66/34

I kommunedirektørens lederteam, som består av 6 personer, viser oversikten at det er stor overvekt av menn. På virksomhetsledernivå er det en jevnere fordeling, mens det på avdelingsledernivå er en sterk overvekt av kvinner.

Status kjønnsfordeling i sektorene og stab-/ støttefunksjonene:

Den kjønnsmessige fordelingen innenfor hver enkelt sektor og i stab og støtteenheter fordeler seg slik:

År		<u>2023</u>	<u>2023</u>
Måltall		Prosent	Prosent
Org.enhet Gruppe1		<u>Kvinner</u>	<u>Menn</u>
5000000000	Kommunedir VER	69,23%	30,77%
5010000000	Oppvekst V	80,97%	19,03%
5020000000	Velferd V	88,60%	11,40%
5030000000	Samfunnsutv. V	36,49%	63,51%
5030400000	Landbruk,m,a V	57,14%	42,86%
5030400300	Arealforvaltnin	50,00%	50,00%
5040000000	Stab/utv./st. V	80,65%	19,35%
5050000000	Samarbeid §27 V	70,00%	30,00%

Oversikten viser at det er stor overvekt av kvinner i de to største sektorene oppvekst og helse/ velferd, henholdsvis er 4 av 5 ansatte i oppvekst kvinne, mens nesten 9 av 10 ansatte i helse/ velferd er kvinne.

Vi har tilnærmet kjønnsmessig balanse på områdene landbruk og arealforvaltning.

Status stillingsprosent og kjønn i bemanningen

Vi har 1258 ansatte i organisasjonen ved årsskiftet 2023/24, derav er 1020 kvinner (81,1 %) og 238 menn (18,9 %).

År	<u>2023</u>	<u>2023</u>
Måltall	Antall Ansatte	Antall Ansatte
Stillingsstørrelsegruppe	<u>Kvinner</u>	<u>Menn</u>
>0-24%	62	17
25-49%	49	7
50-74%	199	29
75-99%	191	17
100%	519	168

Det er ikke store endringer i tallene for stillingsstørrelser fra 2022 til 2023, men det er noen flere som har fått hel stilling.

571 av våre 1258 ansatte arbeider deltid. Selv om det er færre enn ved forrige årsberetning, er tallet for høyt. Det er størst andel deltid blant kvinner. Andelen deltid er størst innenfor bo- og dagtilbudstjenestene.

Mye av deltiden knyttet til spennet 0-24 % stilling knytter seg til opprettede studentstillinger på helg, der studenter kombinerer helgearbeid med studier.

I tillegg har vi ansatte som har redusert arbeidsevne, og som jobber deltid, og kombinerer dette med midlertidig eller varig uførhet i deler av stilling. For å få mer riktige tall/ bedre oversikt bør vi finne en stillingskode/- benevnelse som definerer disse som heltid.

Status lønnsnivå i ledergruppene

Ledernivå	Snitt lønn totalt	Snitt lønn kvinner	Snitt lønn menn	Differanse kr
Kommunedirektør lederteam	1 045 133	**	**	443 528*
Virksomhetsledere	868 037	856 100	877 310	21 210
Avdelingsledere	764 351	730 009	783 004	52 995

*Differanse mellom høyest og lavest i lederteam

**Ikke presentert pga antall

Toppledergruppen består av kommunedirektøren, fire kommunalsjefer og en stabsfunksjon/kommunikasjon. Der er det en gjennomsnittslønn på kr 1 045 133,-. Differansen mellom høyest lønnet og lavest lønnet er på kr 443 528,-.

På virksomhets-ledernivå (ledernivå to) tjener menn i snitt kr 21 210,- mer enn kvinner.

På avdelingsledernivå (ledernivå tre) tjener menn i snitt kr. 52 995,- mer enn kvinner. Forskjellene mellom kvinner og menn her skyldes lønnsnivået på ledere innenfor skole, der flere menn er ledere. Lønn til ledere innenfor skole har historisk sett ligget høyere, og drives også delvis oppover pga lønnsnivået på lærerne (her lektorer).

Iverksatte tiltak for å fremme likestilling og hindre forskjellsbehandling

Lønns- og arbeidsvilkår

Det er en lønnspolitikk som skal bidra til at ansatte og ledere med noenlunde like oppdrag håndteres likt i forhold til muligheter for lønnsutvikling. Kommunen har gjort en stor jobb på og mellom de ulike ledernivåene. Kommunen videreførte en lønnstrapp for ledere på nivå tre (avdelingsledere), der det ble videreført en utjevningsprofil i lønnsoppjøret for 2023. På ledernivå to har kommunedirektøren ivaretatt helheten ifht lønnsutvikling på ulike ledere ved at noenlunde like lederoppdrag vurderes likt.

Heltid, deltid

Arbeidet med heltidskultur begynner å bære frukter, og det er iverksatt mange tiltak for å fremme heltidskultur. En partssammensatt arbeidsgruppe arbeider med dette området, og det er forankret mål i kommunestyret.

Tilrettelegging

Kommunen har en livsfasepolitikk som bidrar til likestilling, også ved at det er tiltak knyttet til ulike livsfaser. Det er viktig med godt lederskap i håndteringen av livsfasepolitikken, og som gjør at ledere håndterer utfordringer knyttet til ulike livsfaser ved å finne gode tiltak på tvers av kjønn og alder. I praksis løses dette med god og tett dialog mellom den enkelte ansatte og leder. Verdal kommune har opprettholdt ordningen med ekstra fridager for seniorer. Videre har kommunen etablert et system (DIA- det interne arbeidsmarked) som bidrar til å flytte ansatte fra arbeid de ikke fungerer i pga redusert arbeidsevne, og over til arbeid som kan passe bedre i forhold til arbeidsevne.

Muligheter for å kombinere arbeid og familieliv

Den etablerte livsfasepolitikken er delt inn i ulike karrierefaser, men med universelle virkemidler som velges ut fra den individuelle dialogen mellom leder og den enkelte ansatte.

Trakassering

Kommunen har et eget system for varsling, og som gjør at ansatte som opplever seg utsatt for trakassering kan varsle om dette til et eget varslingssekretariat.

Ros-vurdering

Kommunen er en inkluderende arbeidslivsbedrift, og skal ha en aktiv holdning til å la mennesker som står utenfor arbeidsmarkedet få prøve seg i ulike arbeidsoppgaver i vår virksomhet. Her har vi fremdeles et stykke arbeid igjen.

Kommunen som organisasjon må styrke arbeidet med å rekruttere mennesker med redusert funksjonsevne og rekruttering av ansatte med annen etnisitet.

Det er fremdeles for høy andel deltid i vår organisasjon, spesielt gjelder dette helseområdet.

Tiltak fremover for å fremme likestilling og hindre forskjellsbehandling

Arbeidet med heltidskultur fortsetter med det beskrevne partssamarbeidet. Det er en forventning om at ledere bidrar til å bygge heltidskultur. Det er satt mål for både gjennomsnittlig stillingsprosent og heltidsandel i de ulike delene av organisasjonen, og målene er tatt inn i lederavtaler i 2024.

Ansatte vil våren 2024 få mulighet til, vi sin leder, å registrere ufrivillig deltid i en egent database, og det vil sikre organisasjonen løpende oversikt over ansatte som ønsker større stilling. Vi vil derfor ikke ha behov for å gjennomføre kartlegginger utover dette, for den nye løsningen sikrer oss kunnskap i «sanntid».

Kommunedirektøren vil drøfte med organisasjonene hvordan vi kan være mer åpne for ulike kandidater i våre rekrutteringsprosesser. Dette kan også være konkrete stillinger der vi kan vurdere kvalifikasjonskravene noe annerledes, og der vi kan gå litt «utenfor» det ulovfestede kvalifikasjonsprinsippet.